

SPREMLJANJE NAPADOV NA NOVINARJE

OD FIZIČNEGA NASILJA, GROŽENJ

IN SRAMOTENJA DO SPLETNEGA

NADLEGOVANJA IN SISTEMSKIH PRITISKOV

DNS
(?!)

1. UVOD

Ko smo se konec leta 2018 odločili, da bomo v sklopu projekta Zaščita nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev spremljali pritiske in grožnje, ki so jim pri opravljanju svojega dela izpostavljeni novinarji, si nismo mogli niti zamisliti, v kakšnih razmerah se bomo znašli v začetku leta 2020. Koronakriza, ki je sovpadla z menjavo vlade, je v Sloveniji že tako težke razmere za delo novinarjev še otežila in zaostila. Ne glede na razvoj dogodkov v zadnjem letu pa smo v Društvu novinarjev Slovenije že leta 2018 prepoznali veliko potrebo po bolj sistematičnem spremljanju napadov, ki so jim tako v spletnem kot v fizičnem okolju izpostavljeni novinarji. V eni od redkih raziskav Poročevalci nasilja – nasilje na delovnem mestu novinarja na temo nasilja, ki so mu novinarji izpostavljeni na delovnem mestu, ki so jo leta 2018 izvedle raziskovalke Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, je 57 odstotkov vprašanih novinarjev odgovorilo, da se nasilje pojavlja srednje pogosto, pogosto in zelo pogosto. Od tega se z raziskovalnim novinarstvom povezuje največ oblik nasilja, tako psihičnega in fizičnega kot spolnega. Rezultati mednarodne raziskave o vplivu spletnih zlorab na novinarke, ki jih je 23. novembra 2018 objavila Mednarodna zveza novinarjev, pa denimo kažejo, da je kar 64 odstotkov novinarjic že doživelo vsaj eno vrsto spletnega nadlegovanja. Med drugim gre za grožnje s smrtjo in posilstvom, žalitve, razvrednotenje njihovega dela, seksistične opazke, spletno zalezovanje ter ustvarjanje lažnih profilov. 47 odstotkov teh žensk zlorabe ni prijavilo. Večina žrtev je ob spletnem nadlegovanju doživljala psihološke težave. Večina jih je trpela zaradi tesnobe in stresa, več kot tretjina je začela samocenzurirati svoje delo, skoraj deset odstotkov pa jih je v povezavi z zlorabami izgubilo delovno mesto.

Pri spremljanju napadov na novinarje smo se osredotočili na napade, ki prihajajo od zunaj. Ti napadi nas še posebej zanimajo, ker odražajo odnos družbe do svobode izražanja, demokracije, človekovih pravic in novinarjev. Cilj vseh teh napadov je diskreditirati in utišati novinarje. Ob tem ne želimo zmanjšati pomena pritiskov in nasilja, ki so mu novinarji

izpostavljeni znotraj medijskih hiš. Izsledki zgoraj omenjene raziskave namreč kažejo, da so novinarji »v največji meri izpostavljeni ekonomskemu nasilju, ki se pojavlja znotraj organizacije. Večina udeležencev je že doživela povečan obseg dela, srečali so se z zmanjševanjem kadrov, neplačanimi nadurami, pa tudi z grožnjami z odpuščanjem.« Podobne ugotovitve izhajajo tudi iz ankete, ki smo jo v društvu novinarjev opravili v drugi polovici leta 2019, rezultate pa objavili februarja 2020. Sodelovalo je 232 novinarjev. Največji težavi v novinarskem poklicu sta po mnenju anketirancev preobremenjenost (48 odstotkov) in (pre)nizka plača (40 odstotkov). Zelo malo je takšnih, ki nimajo težav (6 odstotkov), malo je tudi tistih, ki zaznavajo pritiske kapitala oz. politike (17 odstotkov) ali se ne strinjajo z uredniško politiko medija (16 odstotkov). Visoko na lestvici sta še nekompetentnost urednikov in pomanjkanje izobraževanja (30 odstotkov). Problemi pogojev dela, finančnega in socialnega statusa novinarjev znotraj medijev in pritiski, ki iz tega izhajajo, so nedvomno pomembni in ključni za novinarsko delo, vendar pa smo se v sklopu projekta Zaščita nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev osredotočili na zunanje družbene dejavnike, ki bistveno vplivajo na to, da novinarji težje opravljajo svoje delo.

KOT NAPAD SMO OPREDELILI VSE FIZIČNE NAPADE IN GROŽNJE, MED VERBALNIMI NAPADI PA TISTE, KI PRESEGAJO ARGUMENTIRANO KRITIKO NOVINARJEVEGA DELA. NOVINARJI SO VSAJ RELATIVNE JAVNE OSEBNOSTI, OPRAVLJAJO DELO V JAVNI SFERI, MEDIJSKE OBJAVE IMAJO LAHKO VELIK VPLIV NA ŽIVLJENJE LJUDI IN JAVNE ZADEVE, ZATO MORAJO NOVINARJI VSEKAKOR PRENESTI JAVNO KRITIKO, LAHKO TUDI OSTRO IN MESTOMA GROBO. TAKŠNA KRITIKA JE ZAŠČITENA S PRAVICO DO SVOBODE IZRAŽANJA. KOT NAPAD PA OPREDELJUJEMO ŽALITVE, SPOLNO NADLEGOVANJE,

ŽALJIVO KOMENTIRANJE OSEBNIH
OKOLIŠČIN, GROŽNJE IN PODOBNO.
VSE, KAR PRESEGA ARGUMENTIRANO
KRITIKO NOVINARJEVEGA DELA,
SMO SPREMLJALI IN VKLJUČILI V
PRIČUJOČE POROČILO. NA POGOJE
DELOVANJA MEDIJEV IN OPRAVLJANJE
NOVINARSKEGA POKLICA PA MOČNO
VPLIVA TUDI SISTEMSKO OKOLJE, ZATO
SMO MED NAPADE VKLJUČILI TUDI
SISTEMSKE PRITISKE.

Naša analiza ni statistično relevantna, saj nismo popisovali vseh napadov. Analiza je kvalitativna in ne kvantitativna. Zajema obdobje od leta 2018 do konca leta 2020 z nekaterimi izjemami. V poročilu pojav opisujemo s kategorizacijo napadov po različnih kriterijih. Posamezne primere navajamo kot ilustracijo tipičnega napada v določeni kategoriji. Izpostavili bomo tudi najbolj grobe primere in še posebej redke primere, ki so dobili sodni epilog. V sklopu projekta smo v društvu novinarjev ves ta čas spremljali tudi posamezne dogodke in se nanje odzivali.

Če smo že leta 2018 in v predhodnih letih opazovali postopno povečevanje števila in intenzivnosti napadov na novinarje, predvsem v spletnem okolju, in so porast zaznavale tudi številne mednarodne študije, pa se je ta trend predvsem v zadnjem letu še bistveno poslabšal. Praktično vse mednarodne organizacije, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami ali varovanjem svobode govora in novinarjev, kot tudi novinarske organizacije in Svet Evrope, ki redno spremljajo napade na novinarje in novinarke, opozarjajo na čedalje bolj toksično okolje za delo novinarjev in ostalih medijskih delavcev. Spletno nasilje je nova frontna linija na področju zagotavljanja varnosti novinarjev.

Zadnja globalna raziskava Mednarodnega novinarskega centra (ICFJ) in Unesca, katere preliminarni izsledki so bili objavljeni 25. novembra 2020, ugotavlja, da se spletno nadlegovanje novinarov čedalje

bolj prelija v dejansko fizično nasilje s potencialno smrtnimi posledicami. Kar tri četrtine (73 odstotkov) novinarov, ki so sodelovale v raziskavi, namreč poroča, da so že bile žrtve spletnih zlorab, nadlegovanja, groženj in napadov. 20 odstotkov izmed njih je poročalo o fizičnih zlorabah in napadih, ki so bili po njihovem mnenju povezani s spletnim nasiljem. To je skrajno zaskrbljujoče, saj je vsaj 40 odstotkov novinarov, ki so bile žrtve umorov, pred tem prejelo spletne grožnje.

Razmere za delo novinarjev je poslabšala tudi pandemija. Mednarodni inštitut za tisk (IPI) je vzpostavil posebno platformo, na kateri spremlja posege v medijsko svobodo, ki so posledica zaostrenih razmer, vendar pogosto tudi zlorab razmer za pritiske na novinarje in medije.

Splošno stanje na področju sovražnega govora ponazorijo tudi podatki iz letnega poročila prijavnice točke Spletno oko, na kateri so v letu 2019 prejeli 773 prijav domnevnega sovražnega govora. Od tega so pri 90 zapisih prepoznali sum nezakonitosti po 297. členu KZ-1 in jih v skladu s tem posredovali v nadaljnjo obravnavo na policijo. Iz tega je sledilo 21 kazenskih ovadb, nekaj primerov pa je na policiji še v reševanju. Od leta 2017 rahlo narašča število prejetih prijav sovražnega govora na prijavnico točko. V 2019 izstopa občuten poskok števila primerov s prepoznanimi elementi kaznivega dejanja. K temu so prispevali večinoma primeri na družbenih omrežjih.

“

»NAJHUJE JE, DA ZMERJAJO MOŠKE NOVINARJE DRUGAČE, MANJ OSEBNO - PONIŽUJOČE - ŽALJIVO KOT ŽENSKE. PRI ŽENSKAH PA RES IZGUBIJO VSAKO NAJMANJŠO MERO DOSTOJNOSTI. NAJPOGOSTEJŠI IZRAZI (PO SPOMINU) SO - ODSLUŽENA - PRESTITUTKA - PIŠKOTARKA - PLAČANKA... IPD. TO JE MOREČE, DEPRESIVNO, UBIJAJOČE.«

IZPOVED NOVINARKE

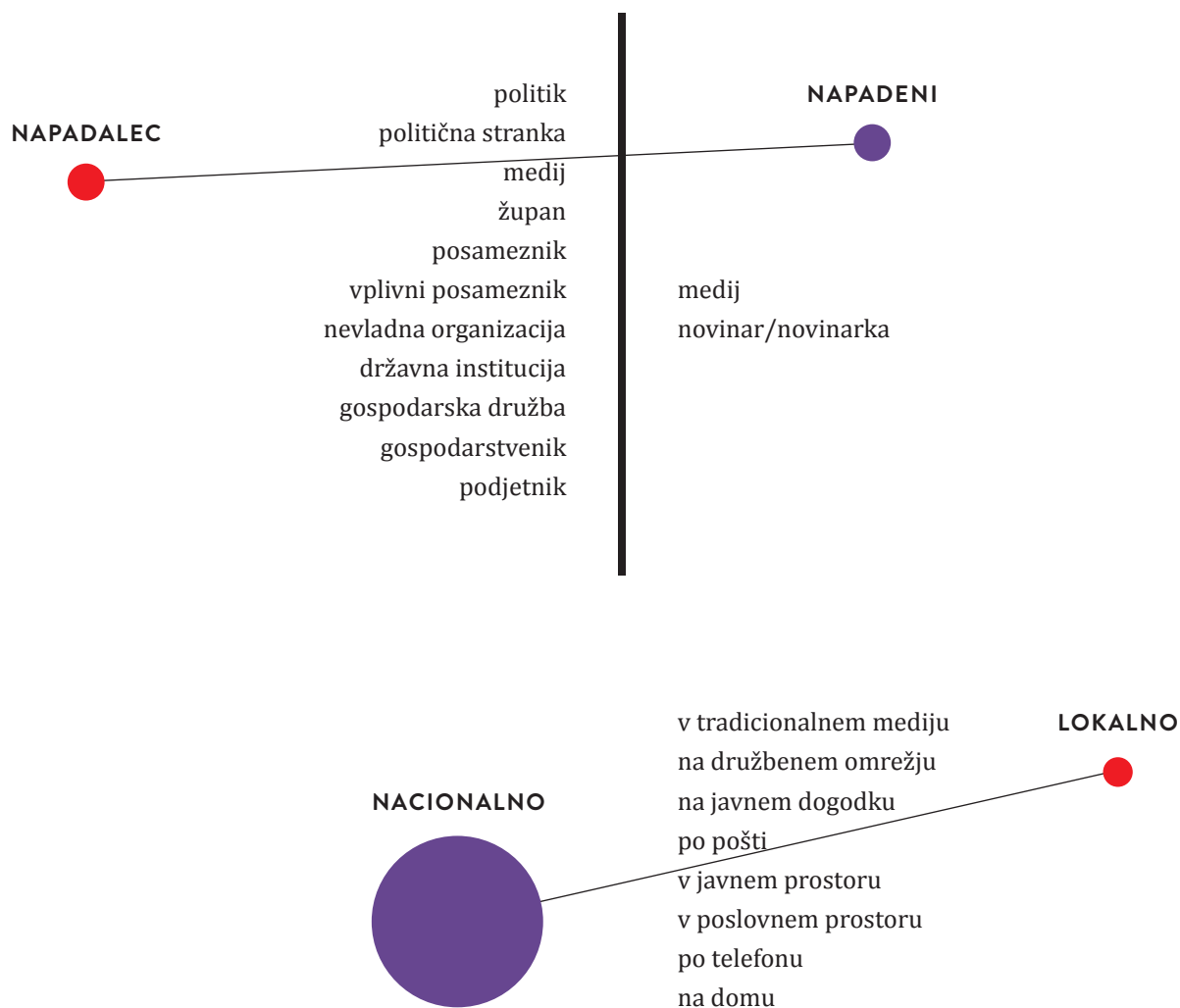
2. METODOLOGIJA SPREMLJANJA NAPADOV

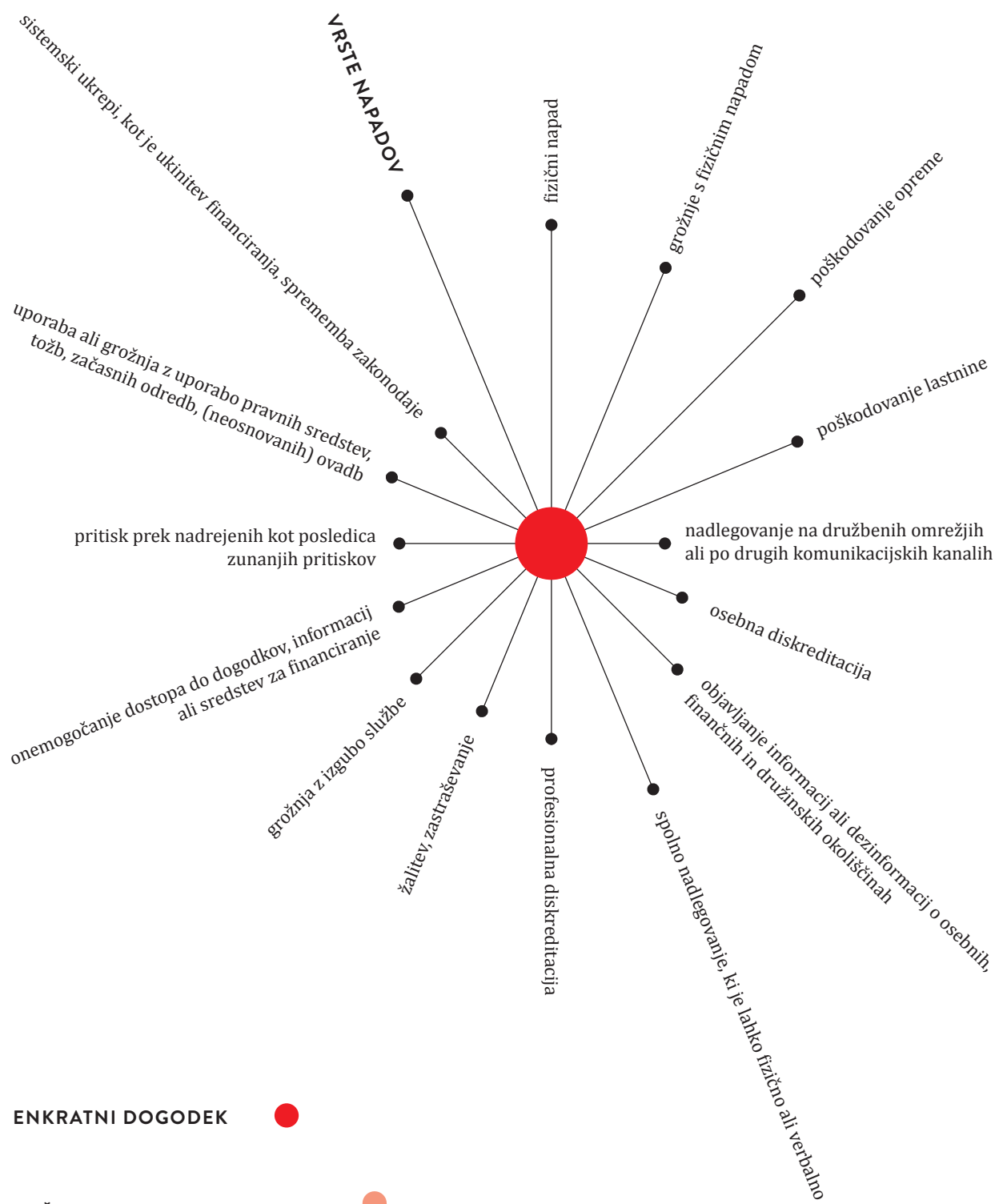
Napade smo spremljali na več načinov. Z določenimi prizadetimi novinarji smo opravili intervjuje, novinarje smo prosili za izpolnjevanje vprašalnika, veliko napadov pa smo spremljali neposredno, saj se jih večina dogaja v spletnem okolju, bodisi v tradicionalnih ali pa na družbenih medijih. Redno smo s klippingom spremljali tudi vse medijske objave ter objave na facebooku in twitterju, povezane z novinarstvom. O napadih so nas po elektronski pošti ali telefonu obveščali tudi novinarji sami.

Za potrebe spremljanja napadov smo oblikovali vprašalnik, ki nam bo tudi pri poročanju o napadih v pomoč pri kategorizaciji napadov.

Napade smo najprej razdelili glede na to, kdo je napadalec in kdo napadeni. Napadalci so lahko politiki, politična stranka, medij, župan, posameznik, vplivni posameznik, nevladna organizacija, državna institucija, gospodarska družba ali gospodarstvenik oziroma podjetnik. Napadeni je lahko medij ali novinar oziroma novinarka.

Napadi se lahko dogajajo v lokalnem okolju ali na nacionalni ravni.

Napad se lahko zgodi v tradicionalnem mediju, na družbenem omrežju, javnem dogodku, po pošti, v javnem prostoru, poslovnem prostoru, po telefonu, na domu.

Napade lahko razlikujemo po tipu: vse oblike fizičnih napadov, grožnje s fizičnim napadom, poškodovanje opreme, poškodovanje lastnine, nadlegovanje na družbenih omrežjih ali po drugih komunikacijskih kanalih, osebna diskreditacija, objavljanje informacij ali dezinformacij o osebnih, finančnih in družinskih okoliščinah, spolno nadlegovanje, ki je lahko fizično ali verbalno, profesionalna diskreditacija, žalitev, zastraševanje, grožnja z izgubo službe, onemogočanje dostopa do dogodkov, informacij ali sredstev za financiranje, pritisk prek nadrejenih kot posledica zunanjih pritiskov (lahko tudi prek nadrejenih struktur, kot so programski svet, varuh, odbor DZ ...), uporaba ali grožnja z uporabo pravnih sredstev, tožb, začasnih odredb, (neosnovanih) ovadb ... in na koncu tudi sistemski ukrepi, kot je ukinitvev financiranja, sprememba zakonodaje ...

Napade lahko delimo tudi po trajanju. Lahko gre za enkratni dogodek, več napadov, vezanih na en dogodek, ali za sistematično, dalj časa trajajoče dogajanje, ki ni vezano na konkreten dogodek.

Pri analizi napadov smo sledili predvsem kategorizaciji po tipu napada, posebej smo obravnavali primere, ki so dobili sodni epilog, napade na lokalni ravni, napade na novinarke oziroma spolno nadlegovanje in napade najvišjega političnega vrha, zaradi družbenega statusa napadalcev.

“

SODBA VRHOVNEGA SODIŠČA JE PO OCENI ŠETINC
PAŠKOVE »NARAVNOST ŠKANDALOZNA« IN POMENI,
DA LAHKO JANŠA, KI JE PREDSEDNIK NAJVEČJE
PARLAMENTARNE STRANKE, NAJMOČNEJŠI POLITIK
V DRŽAVI TER NEKDANJI IN SEDANJI PREMIER,
NEBRZDANO IN ŽALJIVO OBRAČUNAVA Z VSAKIM
NOVINARJEM IN UREDNIKOM, KI OBJAVLJA VSEBINE, KI
MU NISO POGODU.

MOJCA ŠETINC PAŠEK O ODLOČITVI VRHOVNEGA SODIŠČA, KI JE NJEN TOŽBENI ZAHTEVEK ZA PLAČILO ODŠKODNINE
ZAVRNILO Z UTEMELJITIVJO, DA JE »TREBA DATI PREDNOST SVOBODI POLITIČNEGA IZRAŽANJA«.

3. TIPI NAPADOV

3.1 NAPADI, KI SO NE GLEDE NA TIP GROŽNJE DOBILI SODNI EPILOG

Majhno število napadov, ki so dobili nek sodni epilog, četudi še ne pravnomočen, kaže na to, da se novinarji v prvi vrsti ne odločajo za prijavo storilcev, da pri tem največkrat nimajo pravne ali finančne podpore delodajalcev oziroma da njihove prijave kaznivih dejanj na policiji ali tožilstvu niso vzete resno. Na tem mestu bomo opisali tudi primere, ki so se zgodili pred letom 2018, saj jih je malo, so pa pomembni za razumevanje teme.

Najodmevnejša primera, ki sta še brez pravnomočnega sodnega epiloga, sta nedvomno kazenski in odškodninski tožbi novinark TV Slovenija Mojce Šetinc Pašek in Eugenije Carl zaradi zapisa, ki ga je takrat prvak SDS Janša marca 2016 objavil na družbenem omrežju twitter,

“ Na neki FB strani javne hiše ponujajo poceni usluge odsluženih prostitutk Evgenije C. in Mojce PŠ. Eno za 30 evrov, drugo za 35 evrov.

Dodal je še ključnik Zvodnik Milan. Tožbeni zahtevk Eugenije Carl je celjsko višje sodišče maja 2020 potrdilo, Janša se je pritožil na vrhovno sodišče, ki je pritožbo sprejelo v obravnavo. Tožbeni zahtevk Mojce Šetinc Pašek za plačilo odškodnine v višini 6.000 evrov z obrestmi je vrhovno sodišče že zavrnilo, saj je prevladalo stališče, ki je v nasprotju s predhodno sodno prakso, in sicer »da je treba dati prednost svobodi političnega izražanja.« Novinarka je vložila pritožbo na ustavno sodišče, senat je že določil. Obe novinarki pa sta Janšo zaradi tvita tožili tudi kazensko. V kazenskem postopku je celjsko okrožno sodišče Janšo novembra 2018 nepravnomočno obsodilo na tri mesece enotne pogoje zaporne kazni s preizkusno dobo enega leta, sodbo pa je celjsko višje sodišče lani razveljavilo in jo vrnilo v novo sojenje. Narok je bil prvotno sklican za 15. december 2020, nato pa prestavljen na 26. januar 2021.

Sodba vrhovnega sodišča je po oceni Šetinc Paškove »naravnost škandalozna« in pomeni, da lahko Janša, ki je predsednik največje parlamentarne stranke, najmočnejši politik v državi ter nekdanji in sedanji premier, nebrzdano in žaljivo obračunava z vsakim novinarjem in urednikom, ki objavlja vsebine, ki mu niso pogodu.

Aljoša Dragaš je novinarki Večera Branki Bezjak v pismu mariborskemu županu Francu Kanglerju grozil z besedami »v kolikor se nama poti križajo, ti ne garantiram, da boš preživela.« Zapisal je tudi:

“ Dobil bom svoje maščevanje! Na tem svetu ali na drugem!!

Dragaš je novinarko že pred tem zapisom blatil predvsem v komentarjih pod članki. V sodbi okrajnega sodišča v Mariboru, ki jo je potrdilo tudi višje sodišče, je bil Dragaš zaradi grožnje obsojen na tri mesece pogoje zaporne kazni, dobil je tudi prepoved približevanja novinarki.

Matevž Proj je februarja 2016 v telefonskem pogovoru novinarki Jeleni Aščić zagrozil, da bo vsakemu, ki se mu bo približal, odrezal glavo, novinarko pa podrl na tla in dodal namig na posilstvo. Po presoji sodišča je s tem Jeleni Aščić vzbudil občutek osebne ogroženosti, saj se je močno prestrašila in vznemirila. Sodišče je presodilo, da je Proj storil kaznivo dejanje grožnje, in mu prisodilo pogojno kaznenega meseca zapor. Pri tem primeru je povedno pričevanje novinarke v intervjuju za projekt, v katerem je navedla, da so jo policisti ob prijavi kaznivega dejanja poskušali odvrniti od prijave. Podobno jo je tožilstvo prepričevalo v mediacijo in poravnavo, saj da bo zadeva na sodišču padla, vendar je novinarka kljub temu vztrajala.

Boris Popovič se je v izjavah pred sodiščem obregnil ob prsi novinarke Televizije Koper Eugenije Carl, namigoval pa je tudi na njeno domnevno podkupljivost. Zaradi žaljivih izjav, ki jih je Popovič pred koprskim sodiščem izrekel od oktobra do decembra leta 2013, ga je sodnik Gros

obsodil na pol leta enotne zaporne kazni z dveletno preizkusno dobo. Višji sodniki so kaznivo dejanje žaljive obdolžitve sicer spremenili v razžalitev, kazen pa je ostala enaka.

Na okrajnem sodišču v Novi Gorici je potekala obravnavna zoper Denisa Koršiča, ki je avgusta 2018 naklepno zapeljal v ekipo RTV Slovenija: novinarko Mojco Dumančič in snemalca Darka Humarja ter njunega intervjuvanca, ruskega turista. Vse tri osebe so pravočasno odskočile, tako da je z avtom zbil le snemalno opremo in jo uničil. Pred tem je dvakrat s povečano hitrostjo že pripeljal na kraj dogodka, prvič je iz avta v italijanščini nanje vpil zmerljivke in žaljivke. Sodišče je Koršiča, ki se obravnave ni udeležil, spoznalo za krivega dveh kaznivih dejanj: grožnje in poškodovanja tuje stvari ter mu izreklo enotno kazen šest mesecev zaporu s preizkusno dobo dveh let.

V društvu novinarjev smo ob tem zapisali:

Dosojena nizka pogojna kazen za ciljan napad na televizijsko ekipo, ki se je le po srečnem naključju končal zgolj z materialno škodo, je napačno sporočilo za družbo. Za razplet pregona sta odgovorna tudi policija in tožilstvo, ki sta dejanje opredelila kot grožnjo – policija najprej sicer kot povzročitev splošne nevarnosti – in poškodovanje tuje stvari in ne kot poskus uboja, za kar je po našem prepričanju dejansko šlo. Ugotavljamo, da je, ko gre za verbalne grožnje novinarjem v spletnem okolju, odgovor policije in tožilstva, da so ti splošni in ne konkretizirani, zato ne gre za kaznivo dejanje. Ko gre za konkreten fizični napad, pa je to le grožnja. Ob tem se sprašujemo, kako resno se v Sloveniji jemlje varnost novinarjev in kako resno organi pregona in pravosodje obravnavajo te primere. Žal nam tudi danes sprejeta sodba ne vlija zaupanja. Ne moremo sprejeti, da so grožnje, žaljivke in napadi tako imenovane normalne delovne nevarnosti pri opravljanju novinarskega poklica. Novinarje morajo boljše zaščititi tako delodajalci kot tudi državne institucije in politiki, ti predvsem tako, da se vzdržijo hujšakaškega in sovražnostnega govora.

Analiza primerov pokaže, da sta vse tri odškodninske tožbe vložili dve prizadeti novinarki. V primeru žaljivega tvita Janeza Janše je tudi kazenski postopek stekel na podlagi zasebne tožbe. To kaže na to, da se policija in tožilstvo tudi v najbolj spornih primerih ne odločita za kazenski pregon po uradni dolžnosti na predlog prizadetega zaradi razžalitve. Drugi primeri kažejo, da kazenski postopki na predlog stečejo vsaj v primerih fizičnih groženj. Druga ugotovitev analiziranih primerov je, da novinarji pri vlaganju kazenskih ali odškodninskih tožb nimajo podpore delodajalcev. Mojca Šetinc Pašek in Eugenija Carl sta se za plačilo sodnih taks in odvetniških stroškov najprej obrnili na delodajalca, torej RTV Slovenija, vendar sta takratni generalni direktor Marko Filli in direktorica televizije Ljerka Bizilj oklevala, v vmesnem času pa je novinarkama na pomoč priskočil Sindikat novinarjev Slovenije, ki krije stroške postopkov. Ob tem je treba poudariti, da novinarki nista bili verbalno napadeni kot zasebnici, ampak kot novinarki pri opravljanju svojega dela in zaradi njega. Novinarji ob napadih nanje ostajajo sami, delodajalci jim ne nudijo najširše podpore. Pregarjanje tistih, ki žalijo in ogrožajo novinarje, pa pade na pleča posameznega novinarja.

3.2 TELESNI NAPAD

Eden izmed najhujših primerov telesnega nasilja nad novinarji se je zgodil na nasilnih izgredivih na protestu 5. novembra 2020, v katerih je bilo poškodovanih več snemalnih ekip in fotoreporterjev, med njimi huje Borut Živulovič, lažje pa Vladimir Vodušek in snemalec Franc Turner. Še nekaj fotoreporterjev je prejelo udarce ali so jih zadele granične kocke. Očitno je, da so bili novinarji tarče nasilnežev. Policija je napadalca na Živuloviča in Turnerja izsledila, pred tem je bila v javnosti objavljena njegova fotografija.

Grožnje se – sicer redko – stopnjujejo tudi v fizično nasilje. Takšen je primer Primoža Pinterja, mari-borskega gradbinca, ki ga je novinarka Večera Nina Ambrož marca 2019 prijavila policiji zaradi

verbalnega napada, groženj in poskusa fizičnega obračuna v stavbi Večera. Policija je njegova dejanja kvalificirala (le) kot kršenje javnega reda in miru ter mu izdala odločbo o prekršku. Pinter je plačal kazen v znesku približno 300 evrov.

Dvakrat sta bili tarči televizijski snemalni ekipi. Islamist Rok Žavbi je 27. julija 2018 pred svojo hišo skupaj z očetom fizično napadel novinarja in snemalca Planet TV. Za informacije o epilogu tega primera smo se obrnili na Planet TV, vendar nam niso odgovorili.

Drugi je v predhodnem poglavju opisani primer napada na snemalno ekipo TV Slovenija v Novi Gorici.

Naslednji zabeleženi primer fizičnega posega v novinarjevo opremo je povezan s protesti. Zlatan Čordić – Zlatko je 16. oktobra 2020 na protivladnem protestu na Trgu republike v Ljubljani povzročil incident. Snemalcu televizije Nova24TV je namreč vzel kamero in vztrajal, da mu je ne bo vrnil, dokler ne izbriše posnetka.

»Razmišljamo, da z naših avtomobilov, kamer in drugih tehničnih pripomočkov umaknemo logotipe Nova24TV, saj smo že večkrat bili tarča verbalnih, zdaj tudi fizičnih napadov. Varnost naših novinarjev in snemalcev je vendarle na prvem mestu,« je po napadu Zlatana Čordića na snemalca dejal direktor Nova24TV Boris Tomašič.

Nizozemska televizija NOS je denimo po tehtnem premisleku presodila, da bodo njihove ekipe varnejše, če odstranijo logotipe s službenih vozil. EFJ je ob tem ocenila, da je zastrašujoče, da mora ugledna medijska organizacija odstranjevati logotipe v imenu večje varnosti.

3.3. POŠKODOVANJE LASTNINE

V obeh primerih poškodovanja lastnine sta bili tarči televizijski snemalni ekipi. Predvidevamo, da zato, ker imajo snemalne ekipe na službenih avtomobilih logotipe medijskih hiš in so tudi sicer bolj opazne. Prvi zabeleženi primer se je zgodil 31. marca 2020, med prvim valom epidemije, ko je neznani storilec v Ljubljani najprej verbalno grozil televizijski ekipi RTV Slovenija, nato pa grožnjo tudi uresničil in poškodoval službeno vozilo. RTV Slovenija je primer prijavila policiji.

V drugem primeru gre za vandalizem, katerega tarča je bil maja 2020 celjski dopisnik RTV Slovenija. Neznanci so mu namreč porisali službeno vozilo. RTV Slovenija je na državno tožilstvo vložila kazensko ovadbo.

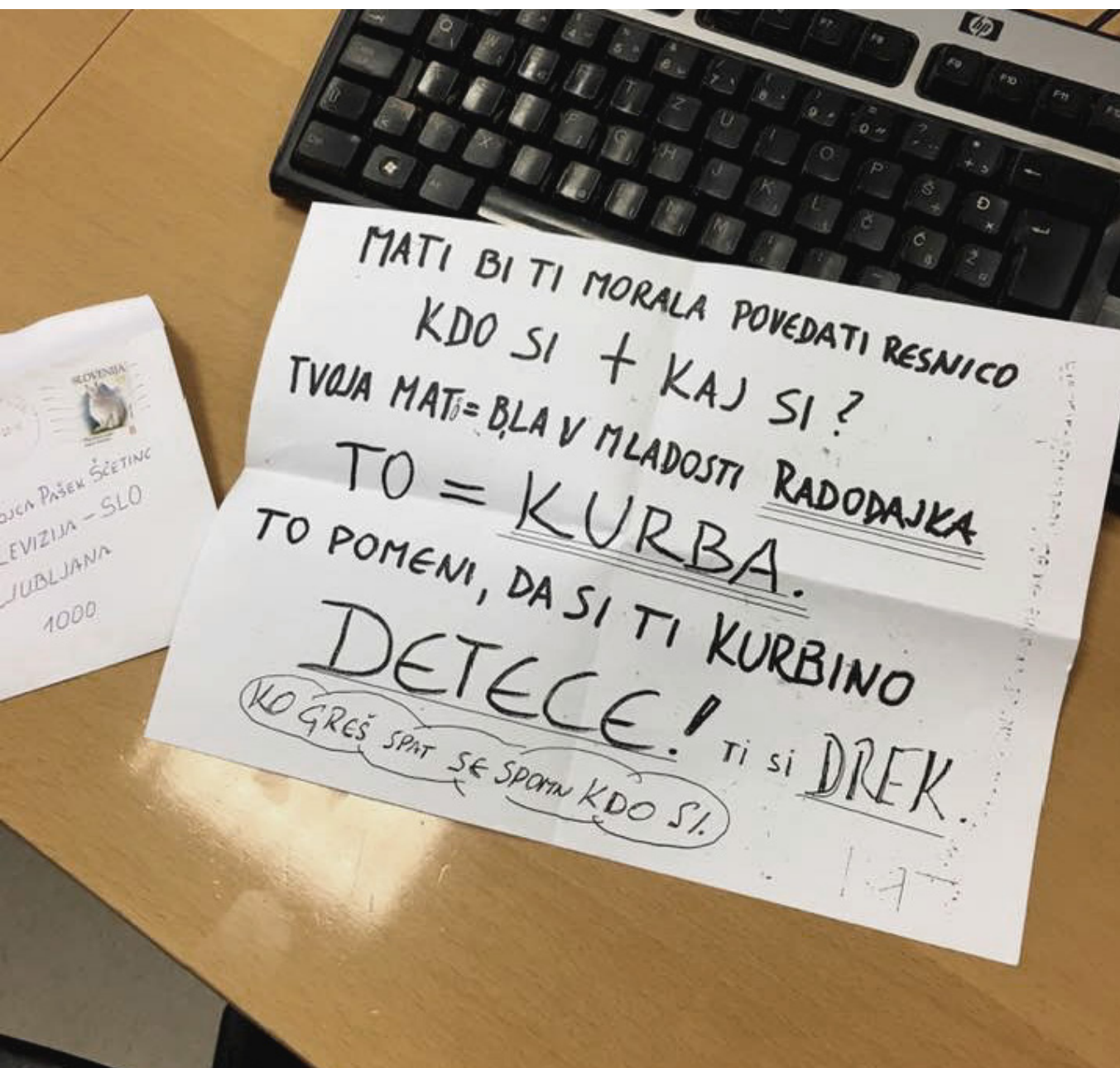
3.4 FIZIČNO VERBALNO NADLEGOVANJE

Temu tipu napadov so najbolj izpostavljeni novinarji, ki poročajo z dogodkov, na katerih so tudi sami prisotni. Poročanje s terena je najbolj osnovna oblika zbiranja in posredovanja informacij javnosti, vendar pa so ravno na terenu novinarji najbolj izpostavljeni.

Na protestu proti korupciji, ki je potekal 7. avgusta 2020 v Izoli, je med snemanjem izjave uslužbenca zavoda za blagovne rezerve Ivana Galeta novinarska ekipa Televizije Koper doživela izpad domačina. Prišlo je do prerivanja, razgreti domačin je prijel mikrofonsko novinarke, snemanje izjave je bilo prekinjeno.

Prvega aprila 2020 so verbalno napadli ekipo oddaje Dobro jutro iz Regionalnega RTV-centra Maribor, ki je snemala intervju na ulici v Mariboru. Radiotelevizija Slovenija je napad prijavila policiji.

Odgovorni urednik Mladine je v času, ko se je formirala nova vlada, poročal o fizičnem nadlegovanju na

PISMO Z ŽALJIVO VSEBINO, NASLOVLJENO NA MOJCO ŠETINC PAŠEK. (VIR: OSEBNI ARHIV NOVINARKE)

ulicah Ljubljane. Neznanci so z njim verbalno obračunavali, tudi v prisotnosti njegovih otrok.

Med verbalno nadlegovanje v fizičnem okolju lahko uvrstimo tudi pisma z žaljivo vsebino, ki jih novinarji prejemajo na domače ali službene naslove.

Takšen primer je pismo, naslovljeno na Mojco Šetinc

Pašek. O prejemu podobnih pisem in dopisnic so poročali tudi drugi novinarji in novinarke, predvsem Televizije Slovenija.

“

GRE ZA NAJVECJI GNOJ MED MEDIJSKIMI
PRESSTITUTI NA SVETU@24UR_COM !!!!!

[HTTPS://TWITTER.COM/BENJAMINNATANJA/STATUS/1326614581507190784](https://twitter.com/BENJAMINNATANJA/STATUS/1326614581507190784)

NOVINAR TELEVIZIJE SLOVENIJA JOŽE MOŽINA JE BIL DELEŽEN
GROŽENJ PRED STAVBO RTV SLOVENIJA.

3.5 GROŽNJE

Slovenski novinarji so izpostavljeni grožnjam tako na spletu kot tudi v fizičnem okolju. Dejanski fizični napadi kot posledica groženj so redki. Nekaj konkretiziranih groženj smo že opisali v prejšnjem poglavju. Ker gre za primere najbolj zavržnih in tudi nevarnih dejanj, ki so jim novinarji sploh lahko izpostavljeni, so v veliki meri dobile tudi sodni epilog. Velika večina groženj pa ostaja »le« izrečenih, zato jih pristojni organi ne jemljejo preveč resno, novinarji pa so se tudi nekako že navadili nanje.

Ob spremljanju družbenih medijev in komentarjev pod novinarskimi prispevki, kot tudi drugih kanalov

kljub vsemu lahko zaključimo, da so grožnje prisotne v manjšem obsegu kot ostale žaljivke in zasramovanja. V primerjavi s slednjimi grožnje bolj dosledno odstranjujejo tako mediji kot tudi facebook in twitter. Največ groženj najdemo v spletnem okolju, vendar pa žal niso omejene le nanj.

Groženj je bil v živo deležen novinar Televizije Slovenija Jože Možina. Kot je na twitterju¹ objavil 2. avgusta 2018, ga je ob izhodu iz stavbe RTV Slovenija s transparenti pričakal Igor Bricelj in mu verbalno grozil. Napovedal je, da bo grožnjo prijavil tožilstvu. Epilog prijave javno ni znan.

Grožnje se redko pojavijo neposredno v novinarskih prispevkih. Takšen primer je »pesmica«, ki jo je 26. februarja 2020 z naslovom C. Pirman: Novičar raziskuje objavila Demokracija. Primož Cirman je grožnjo prijavil, kazenski postopek proti neznanemu storilcu – ker je bila objava nepodpisana – teče. Grožnjo vsebuje predvsem zadnja kitica:

“ Preiskava bo takrat začeta,
ko novinarček z razbitim nosom
se pobiral s tal bo, kos za kosom,
pa se temu reklo bo kleveta.

Nova24tv.si je objavila fotografijo, na kateri je urednik Mladine prekrit s krvjo. Fotografijo je urednik prepoznal kot hujskanje k fizičnemu obračunu z njim in posredno grožnjo.

Na spletu so novinarji grožnjam pogosto izpostavljeni v komentarjih pod članki na spletnih portalih. Portali bi morali komentarje, ki vsebujejo žalitve ali grožnje, v skladu s sprejetimi in objavljenimi pravili komentiranja v najkrajšem času izbrisati, vendar pregled komentarjev pokaže, da mediji te naloge, ki jim jo nalagajo Kodeks novinarjev Slovenije, zakon o medijih in tudi lastna sprejeta pravila komentiranja, ne opravljajo redno in natančno. Nekateri mediji, predvsem tisti, ki so finančno in interesno povezani s stranko SDS, pa so pri brisanju komentarjev še

¹ <https://twitter.com/JozeMozina/status/1025105873318895616>

NOVA24TV.SI JE OBJAVILA FOTOGRAFIJO, NA KATERI JE UREDNIK MLADINE PREKRIT S KRVJO.

manj učinkoviti kot drugi. Večina večjih medijev ima tudi svoje facebook strani, na katerih uporabniki objavljajo komentarje pod objavami, ki pa z medijsko zakonodajo niso regulirani, zato jih lastniki brišejo v še manjšem obsegu. Občasno jih v skladu s svojimi pravili uporabe brišeta facebook in twitter – največkrat na podlagi prijav drugih uporabnikov.

Tipičen primer prelivanja vsebin iz družbenih medijev v medij in nazaj na družbene medije ter s tem povezano ojačevanje negativnih pomenov in čustev je grožnja s smrtjo, naslovljena na odgovornega urednika Večera Matijo Stepišnika. Stepišnik je na družbenih omrežjih sarkastično komentiral izjavo podjetnika Iva Boscarola, da zaradi ukrepov takratne nove vlade razmišlja o selitvi Pipistrela v tujino. Njegov zapis so povzeli na spletni strani Nove24TV in zgodbo postavili v politični kontekst, skladen z uredniško politiko medija, ki je lastniško in interesno povezan s SDS. Članek so uvedli:

»Predstavniki radikalno levih medijev s sestavljanjem radikalno leve koalicije dobivajo krila in napovedujejo totalno vojno proti gospodarstvu in najbolj produktivnemu delu družbe. Tisti, ki imajo med prijatelji na družabnem omrežju Facebook Matijo Stepišnika, urednika Večera, sicer trobilo Židanovih Socialnih demokratov, se ne morejo načuditi nad njegovo kritiko slovenskih gospodarstvenikov.«

Ko so članek objavili še na svoji facebook strani, je uporabnik Boris Ivicak zadevo komentiral z besedami (nelektorirano): »Šus v glavo takim izmečkom ni vreden da pa slovenski zemlji hodi.«

Stepišnik je podal prijavo mariborski policiji, mariborsko okrožno državno tožilstvo pa je odgovorilo, da ne gre za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, saj storilec »govori v množini in ni razvidno, katerim 'izmečkom' je komentar namenjen, saj ti niso konkretizirani.«

STEPIŠNIK JE OB PRIJAVI ZAPISAL:
»ZADEVE GREDO PREDALEČ. NE LE
ZASMEHOVANJE IN ŽALITVE, TUDI
GROŽNJE, KI ZELO NEDVOUMNO
SPODBUJAJO K NASILJU, SO POSTALE
SESTAVNI DEL JAVNEGA DISKURZA.
CILJ JE JASEN: USTRAHOVANJE
NOVINARJEV IN MEDIJEV.«

Največ grožnjam so novinarji izpostavljeni na družbenih medijih. Ena takšnih je grožnja novinarki in voditeljici Odmevov Tanji Starič, za katero je nekdo na twitterju zapisal, da bi jo bilo treba vreči v Hudo jamo.

Na twitterju je Jožetu Možini grozil uporabnik Safet Alibeg: »Stojim pred prehodom za pešce pri TV SLO. Gneča. Čez gre Ivo Milovanović. Kar je v redu. Ne vem, kako bi miril konje pod pokrovom motorja, če bi šel Jože Možina. Bi imeli pričevalci kaj povedati.«²

Policija je zadnjo grožnjo ocenila za kaznivo dejanje in zadevo predala tožilstvu. 20. julija 2018 je okrožno državno tožilstvo v Ljubljani vložilo obtožni predlog in predlagalo izdajo kaznovalnega naloga. Okrajno sodišče v Ljubljani je obtožni predlog zavrglo, ker dejanje ne izpolnjuje zakonskih znakov kaznivega dejanja grožnje. Dne 29. januarja 2019 se je tožilstvo na takšno odločitev sodišča pritožilo; višje sodišče je pritožbo zavrnilo. Sklep je pravomočen.

Mediji prejemajo tudi grožnje finančnemu obstoju medija. Generalni sekretar vlade Božo Predalič je na twitterju zapisal (nelektorirano):

“ Koliko ljudi pa še bere Mladino? Ti osebki so bistveno bolj redki in osamljeni. Če bi naročnino prekinila vsa ministrstva in

javna podjetja, ki jo imajo naročeno po »de foltu« je ne bi bilo potrebno več tiskati - tistih par kosov pa bi bilo bolje sprintati.³

Specifična oblika grožnje so pošiljke z belim prahom, ki jih prejemajo predvsem televizijske hiše. Pošiljke sta prejeli tako RTV Slovenija kot POP TV. Najpogostejša tarča je novinarka TV Koper Eugenija Carl. Zadnjo, že tretjo pošiljko⁴ belega prahu je prejela 1. junija 2020. Do sedaj beli prah ni bil nevaren za zdravje.

3.6 ZASRAMOVALNE KAMPANJE PROTI NOVINARJEM V MEDIJIH

Pri tej obliki napadov in pritiskov na novinarje izstopata predvsem portala nova24tv.si in demokracija.si ter televizija Nova24TV, članke teh dveh portalov pa objavljajo tudi lokalni portali in portal skandal24.si, ki so lastniško ali interesno povezani s stranko SDS. V tem poročilu ne bomo ponavljali zgodbe o političnem zaledju in financiranju medijske mreže, povezane s stranko SDS. Povezave so raziskovali številni mediji, celovit pregled medijskega sistema SDS pa je v sklopu projekta Zaščita nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev objavil portal Pod črto.

Omenjeni mediji veliko pozornost posvečajo poročanju drugih medijev. Če v njihove iskalnike vtipkamo imena posameznih bolj izpostavljenih novinarjev ali medijev, se izlista več strani rezultatov za vsako posamezno geslo. Portali redno analizirajo poročanje drugih medijev, posamezne prispevke in trditve, vedenje novinarjev pred kamero, posamezna vprašanja, ki so jih novinarji zastavili, proces snemanja prispevkov na javnih površinah. Namigujejo na vsa mogoča ozadja poročanja, politično profiliranost novinarjev, njihove povezave s predstavniki političnih in ekonomskih elit, analizirajo družinske in finančne okoliščine ter objave novinarjev na družbenih medijih. Takšni

“

»VSE TO ZAČENJA VPLIVATI NA TVOJO SAMOPODOBO, KER SO ŽALJIVKE OSEBNE IN DEJANSKO NISO POVEZANE S TVOJIM DELOM. NAPADAJO ME KOT ŽENSKO, ŽALJIVO KOMENTIRAJO MOJ FIZIČNI IZGLED. NE BOM REKLA, DA TO NEPOSREDNO VPLIVA NA KONKRETNO POROČANJE, JE PA RES, DA MI JEMLJE VOLJO DO DELA. ENOSTAVNO NIMAŠ VEČ VESELJA OPRAVLJATI POKLIC, ČE SI NENEHNO IZPOSTAVLJEN OSEBNIM ŽALITVAM ANONIMNIH NEZNANCEV.«

prispevki običajno nastanejo, ko oddaje, intervjuji, prispevki, ki so predmet obravnave, objavijo kritiko delovanja vlade, vladajoče stranke, njenih vidnih posameznikov oziroma ljudi blizu njihovega interesnega kroga. Že sama količina prispevkov kaže na izredno zanimanje teh medijev za poročanje drugih medijev. Med izpostavljenimi novicami denimo na portalu nova24tv.si je v vsakem danem času vsaj ena novica, ki se nanaša na poročanje novinarjev in medijev. Za novinarje, ki jih v teh prispevkih obravnavajo, je problematična že sama količina prispevkov, manipulativna vsebina, večkrat pa tudi odkrito žaljive navedbe. Novinarjev največji kapital je njegova profesionalna verodostojnost, zato nenehno napadanje njegove poklicne in osebne integritete predstavlja pritisk pri opravljanju dela. Ti prispevki pa nato angažirajo anonimne komentatorje ter prave in lažne uporabnike facebooka in twitterja (tako imenovane trole), ki opravijo umazano delo osebnega obračuna z novinarji, ki ga objave sprožijo.

Za ilustracijo podajamo nekaj navedb iz naslovov in vsebine člankov (nelektorirano):

- “ Medijski morilci Cirman, Modic in Vukovičeva...
- “ Odlazkov novinarski oproda...
- “ Če se kdo sprašuje, kako je mogoče, da na javni RTV Slovenija, ki jo financiramo prav vsa slovenska gospodinjstva, že nekaj dni forsirajo vsebino nepomembnega in javnosti nepoznanega portala, ki napada Slovensko demokratsko stranko, je odgovor na dlani. Žena pisca na portalu Primoža Cirmana Petra Bezjak Cirman je namreč predsednica Sveta delavcev na RTV. Ob pregledu njenega profila na Twitterju je mogoče opaziti, da od 6. februarja dalje deli izključno članke portala, kjer njen mož vrši napad nad zmagovalko volitev.⁵

“ Tako je RTV polit-novinarka Eugeniya Carl...

“ Se bo tudi piškotarka portala Žurnal24 Sergeja Hadner poslužila podobnih laži kot Eugeniya Carl? Na vsak način želi diskreditirati Vseslovenski protest nezadovoljnih državljanov!

“ No, ker o posamezniku v teh časih veliko povejo prav družbena omrežja, smo se tudi novinarji Nova24TV odpravili tja in na Facebooku našli profil Hadnerjeve, iz katerega je na podlagi "všečkov" jasno razvidno, da pripada levičarski politični opciji.⁶

“ Dobro plačani direktor STA Bojan Veselinovič - lani v žep pospravil skupaj več kot sto tisoč evrov⁷

Televizija Nova24TV je analizi politične in medijske scene namenila oddajo Kdo vam laže, ki jo vodi Boris Tomašič in v kateri redno obračunava z novinarji in mediji. Pod članki, ki jih kot povzetek povedanega v televizijski oddaji objavlja nova24tv.si, lahko redno najdemo komentarje, kot je: »Ko si plačan zato, da lažeš in se rediš na davkoplačevalske stroške ... nisi več novinar ampak navaden gnoj od človeka«. ⁸ Sami prispevki pa vsebujejo zapise, ki sramotijo novinarje kot posameznike, medije in novinarsko skupnost.

Iz vsebine (nelektorirano): »Delova novinarka Suzana Kos, ki spretno manipulira v vse bolj enournem osrednjem časopisu, nas tokrat v Temi dneva, ko komentira tudi dogajanje v ZDA, prepričuje, kako se politiki sramotijo, 'vsak na svoj način'. Kot zvesta vojščakinja sramoti tudi sama sebe, s tem ko 'sramoti druge' (nisem preverila ali je bila konec 2007

⁵ <https://nova24tv.si/slovenija/politika/l-zanimivo-nakljucje-petra-bezjak-cirman-zaseda-mesto-predsednice-sveta-delavcev-na-rtv-na-rtv-pa-forsirajo-mozeve-zapise-na-portal-necenzurirano-si-ki-blatijo-sds/>

⁶ <https://www.demokracija.si/slovenija/se-bo-tudi-piskotarka-zurnala24-sergeja-hadner-posluzila-podobnih-lazi-kot-eugeniya-carl-na-vsak-nacin-zeli-diskreditirati-vseslovenski-protest-nezadovoljnih-drzavljanov.html>

⁷ <https://www.demokracija.si/fokus/dobro-placani-direktor-sta-bojan-veselinovic-lani-v-zep-pospravil-skupaj-vec-kot-sto-tisoc-evrov.html>

⁸ <https://nova24tv.si/slovenija/video-kdo-vam-laze-rtv-in-pop-tv-nehali-stebiti-novinarji-temvec-ste-postali-vroci-navijaci-ene-politice-opcije/>

članica Zgaga-Šurc kompozicije F571, ki so sramotili vlado in njenega predsednika tik pred predsedovanjem Svetu EU)».⁹

Komentatorji pod objavami obračunavajo z v oddaji obravnavanimi novinarji, kot tudi z voditeljem samim (nelektorirano):

- “ Točno tako kot vi. A ne, Tomašič, usrani zapiti fuckface?!
- “ Kreten, pojdi drkat na svoje strani, dosti jih imaš. Mi k vam ne hodimo, ker se nam gnusite.
- “ Ne vem, kaj ti je nakladal tvoj župnik, ko te je kot 8 letnega dečka jebal v zakristiji, ampak pisanje komentarjev ni *drkanje*.¹⁰

3.7 SPLETNO NADLEGOVANJE IN ŽALITVE

Kot spletno nadlegovanje v tem poročilu razumemo aktivnosti v spletnem okolju, kot je elektronska pošta, družbeni mediji (kot twitter, facebook in instagram) in komentarji na portalih, osebnih blogih in platformi youtube. Spletno nadlegovanje obsega ustrahovanje, zalezovanje, »doxing« (objavo osebnih podatkov), vdiranje, komuniciranje sovražnostnega govora in groženj, nespornazumno objavo osebnih fotografij ali posnetkov, prevzemanje identitete, spolno nadlegovanje, »trolanje«, ki provocira druge uporabnike z žalitvami, neprimernimi šalami in grožnjami ter drugo.

Novinarji so vedno bili na očeh javnosti in predmet javne kritike, ob porastu uporabe družbenih medijev pa so postali tudi glavna tarča spletnega nadlegovanja. Ti napadi vključujejo žalitve in grožnje novinarjem samim in tudi njihovim bližnjim. Napadi

puščajo pretežno psihološke posledice. Tesnoba, stres in strah so skupaj s samocenzuro glavni učinki spletnega nadlegovanja novinarjev. Raziskave potrjujejo, da se novinarji v odzivu na spletno nadlegovanje odpovedujejo prisotnosti na družbenih medijih, prilagajajo poročanje in zapuščajo poklic.

Pri tako imenovanjem trolanju v komentarjih ali v družbenih medijih nikakor ne gre za nedolžno nadlegovanje, namen je provokacija drugih uporabnikov z žalitvami, neprimernimi šalami in grožnjami. Navadno je napadeno osebno dostojanstvo tarče. Trolanje je lahko prikrito, ko se nekdo pretvarja, da le deli mnenje in ideje drugih, v resnici pa je njegov cilj povečati konflikt. Odkrito v obliki napada na nekoga z žaljivo vsebino. Lahko gre za koordiniran napad več storilcev, lahko se telefonsko nadlegovanje ali pošiljanje pisem z žaljivo ali sumljivo vsebino (beli prah) na službene ali celo domače naslove prenese s spleta v fizično obliko. Posebna oblika trolanja je, ko trol želi utišati žensko ali ženske z uporabo seksizmov, spolnih stereotipov in groženj.

V Sloveniji lahko zasledimo vse te oblike trolanja. Naš vtis je, da nadlegovanje pogosto deluje koordinirano, računi na twitterju pa imajo znake, ki nakazujejo na to, da so identitete uporabnikov izmišljene. To je sicer težko dokazati, Twitter tudi ni izrazilo ažuren oz. učinkovit pri odstranjevanju računov, ki jih drugi uporabniki prijavijo kot lažne. Je pa letos odmeval izbris 8558 računov v Srbiji, ki so imeli znake ponarejene ali izmišljene identitete, bili pa so izrazito naklonjeni predsedniku Aleksandru Vučiću in njegovi stranki. Na portalu 24ur.com so junija ponazorili primer uporabe orodja Fake Followers Audit, ki na podlagi elementov, kot so profilna fotografija, število realnih sledilcev, datum nastanka profila, ime, aktivnost, delitev objav in še nekaterih značilnosti, lahko zaključijo, koliko lažnih sledilcev ima nek profil. Izmed 64.391 takratnih sledilcev Janeza Janše naj bi bilo kar 47.199 oziroma 73,3 odstotka lažnih. Kot navaja Audit, je povprečen delež lažnih sledilcev za profile s primerljivim številom sledilcev 18,5 odstotka, kar je občutno izstopanje. Pri drugih vidnejših

⁹ <https://nova24tv.si/slovenija/kdo-vam-laze-o-sramotanju/>

¹⁰ <https://nova24tv.si/slovenija/politika/video-kdo-vam-laze-rtv-in-pop-tv-nehali-stebiti-novinarji-temvec-ste-postali-vroci-navijaci-ene-politice-opcije/>

slovenskih politikih je ta odstotek nekoliko manjši, vendar še vedno visok, saj naj bi bilo okoli 50 odstotkov njihovih sledilcev lažnih.

O delovanju propagandne vojske in njenih taktikah, ki se jih poslužujejo vse politične stranke, lahko beremo v članku na [24ur.com](https://www.24ur.com), v katerem so nekdanji spletni vojaki med drugim izpovedali:

»Aktivnosti komentatorjev se povečajo pred volitvami, sicer jih je veliko manj oziroma se njihova množičnost dvigne takrat, ko izbruhne kakšna afera in je treba braniti ali napasti člana stranke,« pove nekdanja članica SDS. *»Dobili smo navodila, da se je treba aktivirati in nekaj narediti za zaščito stranke ali posameznika. Nasprotnike, ki so ogrožali izid stranke, je bilo treba diskreditirati. Ni pomembno, ali si dober ali slab. Ti si sovražnik, in ker ti kaže dobro, te je treba raztrgati. Gre se na nož.«* Ker je stranka organizirana po lokalnih odborih, se člani lotevajo predvsem komentiranja lokalnih tem, *»kjer nasprotnike poznaš in greš lahko na osebno raven.«*

Novinarka RTV Slovenija delovanje trolov opisuje takole:

JAZ ALI GOST IZREČEMO NEKAJ, KAR NI VŠEČ OBLASTI (NPR.: UMIRA NADPOVPREČNO ŠTEVILO LJUDI, GOSPODARSKI UKREPI VLADE NE DELUJEJO DOVOLJ, KADROVANJE JE POLITIČNO ...). NA TWITTERJU SE OGLASI IZ NEZNANEGA, ANONIMNEGA PROFILA NEKDO IN ZAPIŠE: PIŠKOTARJI IN PRESTITUTKE ZAVAJAJO JAVNOST, MI JIH PA PLAČUJEMO. NATO IZ DOBESEDNO STOTIH PODOBNIH PROFILOV TA ZAPIS LAJKAJO, RETVITAJO ... ZA KRITIKE NA RAČUN SEDANJE VLADE, TUDI ČE JIH NE IZREČEMO SAMI, NOVINARJI OBILNO PLAČUJEMO Z JAVNIM POLIVANJEM GNOJNICE,

ŽALJIVKAMI IN TUDI GROŽNJAMI. SAMA SEM ZELO OMEJILA PRISOTNOST NA DRUŽBENIH OMREŽJIH. ZELO VELIKO NOVINARJEV, SPLOH PA TV VODITELJEV, V VB IN ZDA JE V ZADNJIH LETIH KAR ZAPRLO SVOJE PROFILE NA DRUŽBENIH OMREŽJIH. MOGOČE JE TO REŠITEV, AMPAK SE MI ZDI ZA MALO, DA BI SE UMIKALA JAZ, NE PA TISTI, KI IZ RAZNIH KLETI ZLORABLJAJO INTERNETNO »SVOBODO«. DOBIVAM TUDI ELEKTRONSKO POŠTO – NANJO CELO ODGOVARJAM, ČE SO KRITIKE VSAJ ZA SILO UTEMELJENE. ŽALJIVE PA ZBRIŠEM.

Opazovanje potekov zasramovalnih kampanj in tudi pričevanja novinarjev kaže na to, da so kampanje koordinirane in da napadalci delujejo usklajeno.

Kot ilustracijo objavljamo nekaj tipičnih žaljivih vsebin:

“ ...odlaskovi presstituti vi pa že imate 365, da 365 sramotnih dni za sabo, res ste že zreli za skupinski samoumor in nobeden ne bo vec vedel za to sramoto. Naredite to kar na smetišču komunale, da vas ne bo treba pospravljat ??¹¹

Naslednji komentar je bil s facebooka že umaknjen. Gre pa komentar na objavo na facebook strani Reporterja 6. novembra 2020 z naslovom: Hojs se je znesel nad novinarko: Mesece ste protestnike podpirali, zdaj pa imate ranjene policiste

“ MI, DRŽAVLJANI SLOVENIJE, NAJOSTREJE OBSOJAMO VAS PRESSTITUTE, KI VSE OD NASTOPA VLADE JANEZA JANŠE VES CAS SISTEMATICNO PODPIRATE

¹¹ https://www.facebook.com/249147191559/posts/10157389060351560/?comment_id=10157389592231560

NEZAKONITE, NEPRIJAVLJENE MITINGE
DRUŽBENIH PARAZITOV, KI POZIVAJO K
NASILNEMU RUŠENJU USTAVNEGA REDA!
PRESSTITUTI STE SOKRIVI ZA NASILJE
DRHALI!

Komentar na facebook strani 24ur pod objavo¹² je bil že umaknjen.

“ ...24KUR , presstituti že zpet nabijate, nič ne bo koristi , vedno nižje lezete, mislil sem , da ste že dosegli podn...???

“ GRE ZA NAJVEČJI GNOJ MED MEDIJSKIMI
PRESSTITUTI NA SVETU@24ur_com
!!!!!!¹³

3.8 SPLETNO SPOLNO

NADLEGOVANJE NOVINARK

V publikaciji Preprečevanje spletne zlorabe novinark Predstavnik za svobodo medijev Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi avtorji ugotavljajo, da so spletnemu nadlegovanju na podlagi spola v veliko večji meri izpostavljene ženske kot moški. Raziskava, ki so jo opravili med 9.000 nemškimi uporabniki interneta, starimi od 10 do 50 let, je pokazala, da je veliko večja verjetnost, da so žrtve spletnega spolnega nadlegovanja in spletnega zalezovanja ženske kot moški, posledice teh oblik nasilja so bile za žrtve tudi veliko bolj travmatične. Strokovnjaki navajajo, da spletno nadlegovanje žensk odseva splošno družbeno razumevanje spolov in ženske podrejenosti. S sovraštvom na osnovi spola in spolnim nadlegovanjem poskušajo storilci povrniti tradicionalne pozicije moških in žensk ter znova vzpostaviti razlike med spoloma. Že uvodoma omenjena raziskava Mednarodnega novinarskega centra (ICF) in Unesca pa je pokazala, da kar tri četrtine (73 odstotkov) novinark poroča, da so že

bile žrtve spletnih zlorab, nadlegovanja, groženj in napadov.

LEE STAHEL IZ UNIVERZE V ZURICHU
V ŠTUDIJI¹⁴ O SPOLNIH RAZLIKAH
PRI REAKCIJAH NA NAPADIH IZ
JAVNOSTI UGOTAVLJA, DA ŽENSK
TEŽJE PRENAŠAJO ŽALITVE, SOVRAŽNI
GOVOR IN DRUGE OBLIKE SPLETNIH
NAPADOV KOT NJIHOVI MOŠKI KOLEGI
TER JIH OCENJUJEJO ZA BOLJ RESNE
IN OGROŽUJOČE. POLEG TEGA PA SE
POGOSTEJE ZATEKAJO K STRATEGIJAM
IZOGIBANJA, KI VKLJUČUJEJO
ZMANJŠANJE POZORNOSTI IN
PRISOTNOSTI NA DRUŽBENIH MEDIJIH
ALI OPUŠČANJE KOMUNIKACIJE Z
BRALCI, GLEDALCI IN POSLUŠALCI,
SAMOCENZURO OZIROMA
PRILAGODITEV POROČANJA TER
OPUŠČANJE NOVINARSKEGA POKLICA.

Ker nimamo nacionalno reprezentativne raziskave o razširjenosti spletnega nasilja nad ženskami in dekleti nasploh, prav tako pa ne specifične raziskave o spletnem nasilju nad novinarkami, se lahko zanašamo le na njihova pričevanja ter spremljanje komentarjev in objav v družbenih medijih.

Tako ena od novinark navaja (op. p. imen novinark ne objavljamo, da jih ne bi dodatno izpostavljali):
»Najhuje je, da zmerjajo moške novinarje drugače, manj osebno - ponižujoče - žaljivo kot ženske. Pri ženskah pa res izgubijo vsako najmanjšo mero dostojnosti. Najpogostejši izrazi (po spominu) so - odslužena - prostitutka - piškotarka - plačanka... ipd. To je moreče, depresivno, ubijajoče.«

¹² [https://www.facebook.com/136285731437/](https://www.facebook.com/136285731437/posts/10158609051686438/?comment_id=10158609715566438)

[posts/10158609051686438/?comment_id=10158609715566438](https://www.facebook.com/136285731437/posts/10158609051686438/?comment_id=10158609715566438)

¹³ <https://twitter.com/BenjaminNatanja/status/1326614581507190784>

¹⁴ https://www.researchgate.net/publication/337071515_Female_journalists_under_attack_Explaining_gender_differences_in_reactions_to_audiences%27_attacks

“

ŽENSKE KOT NOVINARKE SO NESORAZMERNO VOLJNE
PRESSTITUTKE IN OVADUHINJE. LE ŠE ŽIDOVSKI
NOVINARJI JIH V TEH 'DISCIPLINAH' KOLKO TOLKO
DOHITEVAJO...

[HTTPS://TWITTER.COM/MARKOSKET/STATUS/1273664929543917569](https://twitter.com/markosket/status/1273664929543917569)

Druga televizijska novinarka navaja izraze, ki so jih konec februarja 2020 v družbenih medijih o njej zapisali bolj ali manj anonimni napadalci (nelektorirano): navadna prasica si, ovca, govedina, usta polna sperme, stara kuzla, prasica, kokoš, hitler, črnca s 5 otroki rabi, piflarka gobčna, sranje od ženske, rdeča steklina, piškotarka, Damirjeva in Marjanova kurbica, ljubica, komunajzerska prasica, pristranska, neprofesionalna, neinteligentna, zabita, jezna, histerična babura.

Tretja o napadih pravi: »Vse to začenja vplivati na tvojo samopodobo, ker so žaljivke osebne in dejansko niso povezane s tvojim delom. Napadajo me kot žensko, žaljivo komentirajo moj fizični izgled. Ne bom rekla, da to neposredno vpliva na konkretno poročanje, je pa res, da mi jemlje voljo do dela. Enostavno nimaš več veselja opravljati poklic, če si nenehno izpostavljen osebnim žalitvam anonimnih neznancev.«

Analiza objav v družbenih medijih razkriva, da je največkrat uporabljen izraz prostitutka in presstitutka ter namigovanje na delo v javnih hišah, s katerimi se povezuje javne medije. Pri napadih na novinarke v nasprotju z moškimi kolegi napadalci najpogosteje komentirajo telesne značilnosti napadenih žensk. Tako jih poskušajo diskreditirati profesionalno, pa tudi na podlagi njihovega fizičnega videza in spola. Veliko je spolnih opazk, namigovanja na seks, pa tudi zmerjanja s feministkami. Na podlagi vsebine, deloma pa tudi na podlagi imen napadalcev, čeprav se ti pogosto skrivajo za psevdonimi in najverjetneje lažnimi profili, lahko domnevamo, da so avtorji spletnih napadov na novinarke večinoma moški.

Primeri spletnih napadov na novinarke so grozljivi in brutalni. So bistveno bolj osebni kot napadi na moške kolege. Kažejo na splošen odnos naše patriarhalne družbe do žensk in v veliki meri odsevajo odnos in sporočila, ki jih slovenska politična elita podaja z najvišjih mest političnega odločanja. Spomnimo, da je novinarki javne televizije za prostotutki sedanjí predsednik vlade označil že leta 2016.

Za izrečeno se ni nikoli opravičil, nasprotno, še naprej uporablja ključnik presstitutes in redno napada medije. Žal novinarke in novinarska skupnost zadoščenja zaenkrat niso dobile niti na sodišču.

Čeprav ne želimo ponavljati žalitev in jih s tem ojačevati, žensk pa znova prizadeti, smo izbrali nekaj več primerov, ki ilustrirajo napade na novinarke v družbenih medijih. Domnevamo, da splošna javnost sploh ni seznanjena z brezobzirnostjo teh napadov, zato želimo z nekaj več primeri javnost opozoriti na razmere, v katerih delajo novinarke.

“ Novinarska prostitutka pa res nisi enaka ostalim. Si poden!! Pa se placujem te. Cista prostitutka.¹⁵

“ Petriceve presstitutke v strahu za službo. Saj jih lahko razumemo. Kdo drug pa bi jih placeval za tako »delo« ?¹⁶

“ Pri nas so novinarji zelo redke ptice! V glavnem imamo samo družbeno politične delavke in presstitutke, ki se za drobiž prodajajo po vogalih ...¹⁷

“ Prišel bo cas, ko bodo presstitutke z RTV Komunizma odšle kot kurbe s plesa!¹⁸

“ Ženske kot novinarke so nesorazmerno voljne presstitutke in ovaduhinje. Le še židovski novinarji jih v teh 'disciplinah' kolko tolko dohitevajo...¹⁹

“ A zato so tiste presstitutke na RTV SLO tako pasje. Insuficienca seksa je torej kriva.²⁰

Napadi v komentarjih pod prispevki nova24tv.si (nelektorirano):

15 <https://twitter.com/Markodraxler/status/1332293512709230593>

16 <https://twitter.com/wildduckMb/status/1315954984173871106>

17 <https://twitter.com/Marjan34579144/status/1328018812634099719>

18 <https://twitter.com/LajnarEU/status/1327879323215335424>

19 <https://twitter.com/MarkoSket/status/1273664929543917569>

20 <https://twitter.com/JozeBizjak/status/1273377829816844288>

“ Gospa? Jaz vidim samo rdeče poplajhano krastačo z čelado frizuro na glavi. Fuj gravža, take se ne bi dotaknil z daljincem, kaj šele z palico.²¹

“ Frizura in barva las razodevata značaj. V živalskem svetu obstajajo varovalne in opozorilne barve posameznih vrst. Opozorilne barve so kričeče. Običajno jih imajo zelo strupene živalske vrste. Ženske in tudi posamezni moški, ki si barvajo lase v povsem nenaravne in izstopajoče barve, s tem v bistvu nezavedno opozarjajo druge pred svojim nevarnim - psihopatskim in sociopatskim - značajem.

“ Te feministične nacistke so povsod. Nikjer jim ne uideš. Včasih si korošici rekel naj sede, pa se je takoj ulegla... ne vem če je še tako.²²

Nova24tv.si za komentiranje med drugim uporablja platformo Disqus, na kateri imajo posamezni komentatorji svoje profile, ki so javno dostopni in na katerih so zbrani vsi komentarji posameznega avtorja. Platforma v svojih pogojih uporabe vso odgovornost za vsebino prenaša na uporabnike, sama umika le tiste vsebine, ki so avtorskoppravno sporne. Nova24tv.si ima objavljena pravila komentiranja, v katerih je navedeno, naj bodo komentarji vljudni in spoštljivi, da vulgarnosti niso dovoljene, naj se komentatorji izogibajo psovkam ... Takšne komentarje kljub temu dovoljujejo in jih ne umikajo.

Spodaj navajamo posamezen komentar komentatorja na nova24tv.si, za ilustracijo videza profila komentatorja na disqus.com pa navajamo tudi povezavo do profila tega komentatorja, ki se predstavlja kot Janez Gus.²³

“ Poslušajte.....Danes 19 3 2020 ob 6.00 neka blesava spikerka na maloumni RTVS...radio sprdi naslednje.....Danes t.i. katoliški svet praznuje Jožefa.....Ta rdečuharska kuzletina ne bi smela niti minute več.....zamenjat bi jo bilo treba med oddajo-----vedriti na na javni RTVS. Zanima me,kakšne vere pa je ta kuzletina.²⁴

V javnosti je zelo odmeval napad na mlado novinarko Večera Klaro Širovnik, ki je marca 2020 ponesrečeno tvtinila »Ni bil potres. Janši je ego padel iz postelje!«. Novinarka je objavo izbrisala in se zanj opravičila, nanjo pa se je kljub temu vsul plaz skrajnih žalitev. Sama je ob tem zapisala:

»Včeraj sem napisala tvit. Da sem brezčutna do žrtev potresa, ste rekli. Trenutek objave je bil glede na grozljive okoliščine neprimeren. Zelo. Vsem prizadetim kličem – oprostite. A po objavi ste me razkosali. Kot novinarko, žensko, kot človeka. Počutim se kot predmet brez vrednosti. Zaradi štirih šaljivih besed, uperjenih proti predsedniku vlade. Kri boš scala, pofukal te bom v umazano pičko, zadušil te bom, rdeča fukara, tako te bom fukal, da ti bo umazana pička razpadla, telica. Več kot 200 sporočil, vsa pa od ljudi, ki jim je mar za žrtve včerajšnjega potresa. Vrnili ste mi s toliko nasilja, da komaj diham. Kdo od nas je zadal več bolečine? Ne vem. Strah me je. Nočem, da se mi kaj zgodi. In nočem živeti v državi, kjer se hec na račun oblasti sprevrže v taki pogrom. A novinarka ne bom nehala biti.«

21 <https://nova24tv.si/slovenija/politika/drustvo-novinarjev-slovenije-pritiska-na-sodisce-ustavite-tozbo-snezica/#comment-5086374239>

22 <https://nova24tv.si/slovenija/politika/lekskluzivno-razkrivamo-kako-je-petra-lesjak-tusek-izvedla-pogrom-nad-janezom-lavretom-da-bi-na-direktorski-stolcek-v-slovenjigrski-bolniscnici-pomagala-svoji-prijateljici-jani-makuc/#comment-4865481388>

23 <https://disqus.com/by/janezgus/>

24 <https://nova24tv.si/slovenija/politika/nacionalni-radio-gostil-marginalnegacirmana-in-njegovo-sejanje-strahu-pred-novo-vlado/#comment-4838817322>

“

»VČERAJ SEM NAPISALA TVIT. DA SEM BREZČUTNA DO ŽRTEV POTRESA, STE REKLI. TRENUTEK OBJAVE JE BIL GLEDE NA GROZLJIVE OKOLIŠČINE NEPRIMEREN. ZELO. VSEM PRIZADETIM KLIČEM – OPROSTITE. A PO OBJAVI STE ME RAZKOSALI. KOT NOVINARKO, ŽENSKO, KOT ČLOVEKA. POČUTIM SE KOT PREDMET BREZ VREDNOSTI. ZARADI ŠTIRIH ŠALJIVIH BESED, UPERJENIH PROTI PREDSEDNIKU VLADE. KRI BOŠ SCALA, POFUKAL TE BOM V UMAZANO PIČKO, ZADUŠIL TE BOM, RDEČA FUKARA, TAKO TE BOM FUKAL, DA TI BO UMAZANA PIČKA RAZPADLA, TELICA. VEČ KOT 200 SPOROČIL, VSA PA OD LJUDI, KI JIM JE MAR ZA ŽRTVE VČERAJSNJEGA POTRESA. VRNILI STE MI S TOLIKO NASILJA, DA KOMAJ DIHAM. KDO OD NAS JE ZADAL VEČ BOLEČINE? NE VEM. STRAH ME JE. NOČEM, DA SE MI KAJ ZGODI. IN NOČEM ŽIVETI V DRŽAVI, KJER SE HEC NA RAČUN OBLASTI SPREVRŽE V TAKI POGROM. A NOVINARKA NE BOM NEHALA BITI.«

ODZIV MLADE NOVINARKE VEČERA KLARE ŠIROVNIK NA PLAZ ŽALITEV, KI JIH JE PREJELA, KO JE MARCA 2020 PONESREČENO TVITNILA »NI BIL POTRES. JANŠI JE EGO PADEL IZ POSTELJE!«.

3.9 NAPADI PREDSEDNIKA VLADE IN MINISTROV NA NOVINARJE

Od nastopa vlade, ki jo vodi Janez Janša, smo v Sloveniji priča tudi neprecedenčnim napadom na novinarje in medije, ki prihajajo iz samega političnega vrha. Ti napadi so posebej problematični, saj so storilci osebe, ki imajo v rokah vse vzvode oblasti, od možnosti vplivanja na razne postopke, sprejemanja zakonodaje, vzvode pri usmerjanju delovanja represivnih organov, skratka vse možnosti, da svoje verbalne grožnje uveljavijo s sprejemanjem političnih odločitev. Posebej zaskrbljujoče je tudi pomanjkanje spoštovanja dostojanstva in profesionalne integritete novinarjev ter osnovne komunikacijske kulture predsednika vlade, ki s tem daje vzgled in vzpostavlja raven javnega komuniciranja tudi za druge. Seveda ob tem ne smemo biti naivni, saj je jasno, da ne gre le za posamezne komunikacijske zdrse, ki se skoraj vsakemu lahko zgodijo v afektu, ampak za sistematično rušenje ugleda novinarjev, novinarstva in medijev. Stranka SDS je svoj pogled na slovensko medijsko sceno letos izpričala v različnih dokumentih, kot sta tako imenovana depeša, ki jo je Urad vlade za komuniciranje (UKOM) poslal na platformo Sveta Evrope za zaščito novinarstva in varnosti novinarjev, ter basen Janeza Janše, ki jo je naslovil kar Vojna z mediji in podnaslovil »Basen o nas žabah, skuhanih v mlačni vodi ter grožnjah s smrtjo«²⁵.

Jasno je, da se stališča do novinarjev in medijev, ki jih vladajoči izražajo na twitterju, odslikavajo v sistemskih spremembah in predlaganih politikah, vendar pa bomo te obravnavali v enem od naslednjih poglavij. Tema tega so le besedni izpadi na najvišjem nivoju.

Številni domači mediji, med drugimi Pod črto v sklopu pričujočega projekta, so raziskovali in ugotavljali, da so bili za SDS že v času prve in druge Janševe vlade mediji prvovrsten politični plen. S tehnološkimi spremembami sta se izdajanje

medijev in produkcija vsebin izredno pocenila, zato je SDS začel z vzpostavljanjem svojega medijskega sistema. S tem ne bi bilo nič narobe, če bi ti mediji spoštovali osnovne profesionalne in etične standarde v novinarstvu. V medijskem sistemu SDS gre za očitno zlorabo medijev za uresničevanje političnih ciljev in interesov, kar vključuje tudi napade na novinarje in medije, ki naj bi bili po njihovem mnenju levo pristranski. S porastom uporabe družbenih medijev pa premier dejansko sploh ne potrebuje več posrednega kanala za sporočanje svojih stališč, ampak to počne kar neposredno na twitterju. Sledi mu vojska sledilcev, ki jim je vzgled tako po tem, na koga naj naslovijo svoje napade, kot tudi po tem, kakšen stil naj pri tem uporabijo. Skupaj z mediji, ki jih je SDS ustanovil, določa agendo, tarče in vsebino komunikacije.

Oznako za novinarje »presstitutes« oziroma prestituti, prostitutke uporabljajo avtoritarni voditelji, od Trumpa, Modija do Janše. Danes je to najbolj razširjena žaljiva oznaka za novinarje tudi v slovenski »tvitosferi«.

Premier se je največkrat lotil javnih medijev, torej RTV Slovenija in Slovenske tiskovne agencije, nekaj tvitov pa je naslovil tudi na vse slovenske »mainstream medije«. Tako on kot minister za notranje zadeve Aleš Hojs sta za stanje epidemije v Sloveniji večkrat obsodila slovenske medije. Na te obsodbe se je odzvalo 22 slovenskih odgovornih urednikov s sporočilom »Pod pritiski ne bomo klonili«²⁶.

“ Ne širite laži, @InfoTVSLO Plačujemo vas za to, da v teh časih informirate, ne pa zavajate javnost. Očitno je vas preveč in ste predobro plačani. @RTV_Slovenija²⁷

“ Rekordno število okuženih za #Covid_19 na včerajšnji dan naj bo končna streznitev za vse in zadnje opozorilo #MSM, ki so s svojim skrajno neodgovornim

spodbujanjem kršitev #ZNB odločilno prispevali k razrastu bolezni in kritično ogrozili zdravje in življenja sodržavljanov.²⁸

Hojs je aprila 2020 javno izpostavil odgovornega urednika Mladine Grego Repovža in posredno pozival k njegovemu pregonu. Repovž je spremljal proteste Trgu republike 27. aprila 2020 kot številni drugi novinarji, fotoreporterji in snemalci, ki so bili tam zato, da so javnost obveščali o dogajanju. Na vrhu Evropske unije v Bruslju, posvečenem boju proti lažnim novicam, je premier Janša kot vzrok za ostrejšje vladne ukrepe navedel osrednje medije, ki naj bi širili lažne novice o koronavirusu. Še pred tem je Slovensko tiskovno agencijo na twitterju označil za nacionalno sramoto. Janša je namreč ugotovil, da so ostremu kritiku vlade Zlatku namenili več besed kot njegovemu srečanju z madžarskim kolegom Viktorjem Orbanom ob odprtju daljnovega Cirkovce–Pince.

“ #STA je nacionalna sramota, eklatantna zloraba imena, ki ga nosi @STA_novice²⁹

V pogovoru z mediji je novinarka Dnevnika Meta Roglič Janezu Janši zastavila običajno novinarsko vprašanje. Janša je nanj odgovoril:

“ Meta Roglič: O čem bodo odločali organi stranke SDS v soboto?
Janez Janša: O vsem, kar bo potrebno.
Meta Roglič: Kaj imate na dnevnem redu?
Janez Janša: Uredniško politika Dnevnika.
Meta Roglič: Že zdaj?
Janez Janša: Če se vi vmešavate v našo stranko, se bomo tudi mi v vašo uredniško politiko, saj smo v svobodni državi.

Janša je na twitterju objavil tudi njeno fotografijo ter pripisal: »Preveč piva?«³⁰. Omenjeno novinarko javno napada že več let. Leta 2017 je na twitterju denimo zapisal: »Meta Roglič je ravno toliko profesionalna novinarka kot je Janez Zemljarič humanitarac.«³¹

3.10 LOKALNA RAVEN

Napadi na novinarje na lokalni ravni so najslabše dokumentirani. Navadno gre za manjše medije in novinarje, ki širši javnosti niso znani. Domnevamo, da se novinarji v takšnih okoliščinah manj pogosto odločajo za javno izpostavljanje pritiskov nanje. V lokalnem okolju se je tudi težje upreti lokalnim oblastnikom, saj je financiranje lokalnih in tudi regionalnih medijev pogosto neposredno povezano z lokalnim gospodarstvom ali lokalno samoupravo. Konflikti zato ostajajo za zaprtimi vrati.

Novinar Vestnika Timotej Milanov o delu v lokalnem okolju pravi: »Treba je izpostaviti, da je samocenzura pri novinarjih daleč največji problem v lokalnih okoljih, saj se nočejo zameriti ljudem, ki jih vsakodnevno srečujejo, ali se bojijo, da zaradi tega v prihodnosti več

“

»ŽUPAN SE OBNAŠA, KOT DA JE OBČINA NJEGOVO
ZASEBNO PODJETJE IN MU NI TREBA ODGOVARJATI NA
VPRAŠANJA, KI SO RELEVANTNA ZA PREBIVALCE. TAKO
ŽALJIVE KOMUNIKACIJE NI NAJTI DALEČ NAOKOLI.«

KOMENTAR ODGOVORNE UREDNICE PRIMORSKIH NOVIC SILVE KRIŽMAN NA IZJAVO ŽUPANA ILIRSKE BISTRICE EMILA ROJCA

ne bi bili deležni njihove pozornosti ali ugodnosti. Pri mnogih je to povezano tudi z vprašanjem 'družbenega statusa', če se lahko tako izrazim, v lokalnih sredinah. Tako niso redki primeri, ko so bili novinarji na koncu že družinski prijatelji z raznimi politiki in direktorji, o katerih so poročali.»

Spremljanje napadov v lokalnem okolju kaže na to, da so župani pogosto tisti, ki izvajajo pritiske na novinarje.

“ Med večjimi ovirami, ki jih mora občina premagovati, so časopisni članki, katerih avtorice so gospe novinarke s tako imenovanim 'kurjim sindromom'. Domneva se, da je omenjeni sindrom delno posledica dedne zasnove, delno pa prehranjevalnih navad, ki vsebujejo večje količine koruze. Učinki sindroma se kažejo v člankih na nivoju »kure nesnice«.

Tako šovinistično je župan Ilirske Bistrice Emil Rojc odgovoril novinarki Primorskih novic na vprašanje, kako si prizadeva za izgradnjo lokalne avtoceste.

»Župan se obnaša, kot da je občina njegovo zasebno podjetje in mu ni treba odgovarjati na vprašanja, ki so relevantna za prebivalce. Tako žaljive komunikacije ni najti daleč naokoli,« je njegov odnos komentirala odgovorna urednica omenjenega časnika Silva Križman.

V poglavju, v katerem opisujemo primere s sodnim epilogom, je tudi napad bivšega župana Kopra Borisa Popoviča na novinarko Televizije Koper Eugenijo Carl. Županovim podobne neprimerne in žaljive opazke o njenem oprsju je širil tudi občinski časopis Mestne občine Koper KP MOK in lokalni mediji, ki so bili interesno povezani z županom Popovičem. Te primere je obravnavalo tudi Novinarsko častno sodišče. Opisani primer kaže na finančno odvisnost in posledično uredniško podrejenost občinskih glasil in lokalnih medijev aktualni občinski oblasti.

Lokalni in regionalni mediji so v zadnjem letu poročali tudi o zapiranju sej občinskih svetov za javnost.

Tako so v več občinah prepovedali snemanje sej občinskih svetov, izgovarjali so se na varovanje osebnih podatkov in GDPR (uredbo o varstvu podatkov). V Staršah so novinarko in snemalca s seje odstranili kar s pomočjo varnostnika. Informacijska pooblaščenka je ob tem izjavila: »Vsi organi javnega sektorja so dolžni zagotavljati javnost svojega dela, način, kako bodo to uresničevali, pa je v njihovih rokah. Vsekakor javnost utemeljeno pričakuje, da je delovanje javnega sektorja čim bolj transparentno. Prav javnost dela nenazadnje tudi dviguje nivo zaupanja v organe oblasti na vseh nivojih.«

V preteklih letih smo lahko spremljali tudi primere neposredne cenzure v občinskih glasilih. Leta 2017 je tako občinski SDS posegel v vsebino občinskega glasila Rešeto in iz njega že v procesu tiskanja in mimo odgovorne urednice umaknil kritično pismo bralcev. Urednica je po tem dejanju protestno odstopila. Uredniki so poročali tudi o pogojevanju financiranja oziroma plačila računa za opravljeno mesečno delo z objavo določene vsebine v občinskem glasilu. Vsi ti pritiski na občinskem nivoju izhajajo iz neurejenih razmerij med ustanoviteljem in medijem, ki jih država pod krinko lokalne samouprave ni pripravljena regulirati.

3.11 SLAPP TOŽBE (STRATEGIC LAWSUIT AGAINST PUBLIC PARTICIPATION)

Rok Snežič se je odločil za kazenski pregon novinarjev portala necenzurirano.si Primoža Cirmana, Vesne Vuković in Tomaža Modica zaradi domnevnih kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime, ki naj bi jih novinarji zagrešili v člankih, ki so bili o njegovih poslih objavljeni na portalih siol.net in necenzurirano.si. Snežič je skupaj vložil 39 tožb, za 12 domnevno spornih člankov, sodišču pa predlagal sojenje v Mariboru. Sprožanje civilno- in kazensko-pravnih postopkov zoper novinarje in medije je lahko upravičeno, lahko pa se zlorablja za zastraševanje ter finančno in administrativno izčrpavanje medijev. Pojav je razširjen po vsem svetu in je dobil

tudi svoje ime SLAPP – gre za tožbe, ki so zlorabljene za utišanje in nadlegovanje kritikov, tako da jih prisilijo v izrabo virov (finančnih, časovnih) za obrambo pred neutemeljenimi tožbami. Tisti, ki vlagajo SLAPP tožbe, na sodišče ne odhajajo po pravico. Takšne tožbe so namenjene ustrahovanju tistih, ki se ne strinjajo z njihovimi dejanji. Tožbe so učinkovite, saj lahko medij za obrambo pred neutemeljeno tožbo porabi leta in tisoče evrov. Da bi se tarče zlorabe sodnih postopkov za utišanje novinarjev in drugih kritikov, ki v javnem interesu opozarjajo na nepravilnosti, izognile preganjanju, se pogosto samocenzurirajo, ne odpirajo več določenih tem ali ne poročajo o določenih akterjih. Tako je namen zastraševalcev dosežen.

3.12 SISTEMSKI PRITISKI

Sistemske okolje za delovanje medijev v Sloveniji je že dalj časa neugodno. Soočamo se z zastarelo medijsko zakonodajo, kadrovske in finančne podhranjenim direktoratom za medije pri ministrstvu za kulturo, nerelevantnim in pasivnim medijskim inšpektoratom, medijskim skladom, ki sredstva podeljuje po inerciji in ne razvojno. Za takšno stanje so odgovorne tako desne kot leve vlade. Leve so nastavlale komaj kompetentne ministre, predvsem pa niso izkazale politične volje, ki bi imenovani administraciji omogočila, da pripravljeno zakonodajo dejansko pripelje do parlamenta oziroma skozi parlamentarni postopek. Zadnja novela medijskega zakona je denimo zaradi padca vlade pripravljena in usklajena obležala v predalu. Če so prejšnje leve vlade škodo povzročile predvsem z neaktivnostjo in podcenjevanjem področja, so desne vlade praviloma precej bolj aktivne.

MEDIJSKA ZAKONODAJA

Pravi vihar je letos julija povzročila objava predlogov štirih medijskih zakonov (Zakon o medijih, Zakon o Slovenski tiskovni agenciji, Zakon o RTV Slovenija in Zakon o audiovizualnih medijskih storitvah), ki jih je pristojno ministrstvo pripravilo brez predhodnega posvetovanja z deležniki v industriji in

za tri od njih predlagalo petdnevno javno razpravo. Po velikem ogorčenju v domači in tuji javnosti je javno razpravo podaljšalo do konca avgusta 2020. V društvu novinarjev smo ob tem zapisali: *»V odsotnosti medijske strategije in jasne medijske politike, ki je ni bila sposobna oblikovati nobena od preteklih vlad, lahko vidimo, da se trenutno medijska zakonodaja spreminja v popolni odsotnosti dialoga in sodelovanja z deležniki na medijskem trgu in z očitno agendo vladajoče stranke.«*

V predlogu zakona o Slovenski tiskovni agenciji (STA) vlada prevzema nadzor nad imenovanjem ključnih ljudi agencije in s tem odpira vrata političnemu vplivanju na uredniško politiko medija. V zakonu o RTV Slovenija predlaga finančno destabilizacijo javnega medija, kar bi neposredno vplivalo na kakovost storitev, ki jih RTV Slovenija nudi državljanom. Spremembe zakona o medijih ne naslavljajo najbolj očitnih anomalij na medijskem trgu, kot so občinski mediji, mediji v solastništvu političnih strank, zastarel koncept podeljevanja subvencij medijem, neučinkovita regulacija preprečevanja koncentracije, spodbujanje nestrpnosti, kot tudi odsotnost vzpodbud za preiskovalno novinarstvo, novinarsko etiko, kakovostno novinarstvo, ohranjanje novinarskih delovnih mest, varovanje spoštovanja človekovega dostojanstva. Predlagane spremembe kažejo na željo vladajoče stranke po prevzemu nadzora nad javnimi mediji in po podpori specifičnih medijev brez strokovne utemeljitve z različnimi vzpodbudami, med drugim tudi s predlogom ustanovitve sklada za financiranje slovenske televizijske produkcije. Na vse predlagane novele je ministrstvo prejelo veliko pripomb in predlogov, do priprave tega poročila še ni objavilo novih predlogov novel zakonov. Objavilo je predlog novele ZAVMS, ki pa ga je pozneje umaknilo iz obravnave.

NADZOR PREK MENJAVE ČLANOV PROGRAMSKEGA SVETA IN NADZORNIH ODBOROV

Poskus vzpostavitve nadzora nad javnimi mediji, ki se zaenkrat še ni izkazal za popolnoma uspešnega, je tudi imenovanje članov nadzornih svetov RTV Slovenija in STA ter Programskega

sveta RTVS (PS RTVS). Če je bilo imenovanje članov PS RTVS legalno in izpeljano s postopkom v državnem zboru, pa je upravno sodišče začasno zadržalo sklep vlade, s katerim je sredi aprila zamenjala nadzornike RTV Slovenija. Do sedaj je vlada z Borutom Rončevićem uspela zamenjati Ireno Ostrouško, ki se na razrešitev ni pritožila, Petra Majer in Matjaž Medved pa ostajata člana nadzornega sveta. V nadzorni svet STA je državni zbor na predlog vlade imenoval Radovana Cerjaka, ostalih nadzornikov pa se je poskušala znebiti s spremembo zakona, ki pa zaenkrat ni bila vložena. Obvladovanje nadzornega sveta bi vladi omogočilo menjavo direktorja in kasneje odgovorne urednice. PS RTVS v novi sestavi zaenkrat tudi ni bil uspešen pri razrešitvi generalnega direktorja RTV Slovenija Igorja Kadunca.

PREKINITEV FINANCIRANJA STA

V novembru 2020 je močno odmevala odločitev Ukoma, ki je ustavil izplačilo svojih pogodbenih obveznosti do STA. Ukom plačilo pogojuje s posredovanjem velikega števila dokumentov, čemur se je direktor STA Bojan Veselinovič uprl, saj naj Ukom do številnih dokumentov po zakonu o gospodarskih družbah ne bi bil upravičen, drugi pa predstavljajo poseg v uredniško politiko. Uredniško avtonomijo STA zagotavljata zakon o medijih in zakon o STA. Odbor državnega zbora za kulturo je 4. decembra vlado med drugim pozval, naj nemudoma izplača že zapadle obveznosti do STA, sprejel pa tudi nasprotujoč sklep, da naj STA Ukomu posreduje zahtevano dokumentacijo. Vlado je pozval tudi, naj ustavi pritiske na STA in se vzdrži blatenja agencije.

IZPLAČILO SUBVENCIJ IZ MEDIJSKEGA SKLADA

Ne glede na to, da so mediji, ki so bili uspešni na razpisu financiranja programskih vsebin za leto 2020, že imeli podpisane pogodbe, je pristojno ministrstvo najprej vztrajalo pri izplačilu le 30 odstotkov subvencije. Mediji so ob tem morali založiti sredstva za izpeljavo projektov v celoti. Prejemnikom subvencije je v podpis poslalo aneks k pogodbi, s katerim bi prejemniki sprejeli izplačilo 30 % zneska, o izplačilu preostalih sredstev pa bi

ministrstvo odločalo šele po sprejemu rebalansa proračuna. Nekateri mediji so proti ministrstvu vložili tožbe. Po rebalansu proračuna je v novembru 2020 ministrstvo naposled izplačalo subvencijo v celoti.

ODSOTNOST SPECIFIČNE POMOČI MEDIJSKEMU SEKTORJU

Vlada RS ni medijem v nobenem izmed protikoron-skih paketov namenila nobene dodatne pomoči, čeprav je bila večkrat pozvana, da to stori zaradi javnega interesa, velikega upada prodaje časopisov in revij, kot tudi ogromnega izpada oglaševanja zaradi koronakrize in ustavitve gospodarstva.

Nerazumljivo dolgo je v Sloveniji veljal tudi ukrep prepovedi ponujanja časopisov in revij gostom v lokalnih in ostalih storitvenih dejavnostih. To je pomenilo velik izpad naročnin za tiskane medije. Ukrep je bil preklican šele 2. septembra 2020.

DOSTOP DO INFORMACIJ

Maja 2020 je Vrhovno sodišče RS sprejelo »prelomno sodbo« in z njo odločilo, da imajo dostop do vpogleda v tožilske in sodne spise le še upravičenci po zakonih, ki določajo to področje. Novinarji in javnost, ki so informacije o vseh postopkih, ki jih izvajajo na tožilstvih in sodiščih, pridobivali na podlagi zahteve po informacijah javnega značaja, pa za dostop nimajo več pravne podlage. Tožilstva in sodišča so na podlagi te sodbe zavračala tudi zahteve za dostop do pravnomočnih sodb. Vrhovno sodišče je sicer v sporočilu za javnost pojasnilo, da za takšno zavračanje v tej sodbi ni podlage, vendar vztrajalo, da za pravosodje Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (ZDIJZ) ne velja. Problem se zdaj ureja s spremembo v zakonu o kazenskem postopku, ki bo omogočila dostop do informacij tudi po ZDIJZ, kar je bila tudi dosedanja uveljavljena praksa.

Številni novinarji poročajo, da se je v času epidemije izredno poslabšala odzivnost javnih organov. Ti se sklicujejo na sedemdnevni rok za odgovor tudi na zelo enostavna novinarska vprašanja, drugi pa sploh ne odgovarjajo.

“

NAVADNA PRASICA SI, OVCA, GOVEDINA, USTA POLNA
SPERME, STARA KUZLA, PRASICA, KOKOŠ, HITLER, ČRNCA
S 5 OTROKI RABI, PIFLARKA GOBČNA, SRANJE OD
ŽENSKE, RDEČA STEKLINA, PIŠKOTARKA, DAMIRJEVA
IN MARJANOVA KURBICA, LJUBICA, KOMUNAJZERSKA
PRASICA, PRISTRANSKA, NEPROFESIONALNA,
NEINTELIGENTNA, ZABITA, JEZNA, HISTERIČNA BABURA.

TELEVIZIJSKA NOVINARKA NAVAJA IZRAZE, KI SO JIH KONEC FEBRUARJA 2020 V DRUŽBENIH MEDIJIH O NJEJ ZAPISALI BOLJ
ALI MANJ ANONIMNI NAPADALCI.

4. TARČE

Kot smo navedli že uvodoma, napadov na novinarje nismo spremljali na statistično relevanten način, zato ne moremo postreči s podatki o porazdeljenosti napadov po novinarski populaciji. V raziskavi Filozofske fakultete so raziskovalke preverjale, kako se oblike nasilja zunaj organizacije povezujejo z vrsto novinarskega dela. Ugotovile so, da se največ oblik nasilja, tako psihičnega, fizičnega kot spolnega, povezuje z raziskovalnim novinarstvom. Pri drugih oblikah nasilja in vrstah novinarskega dela so povezanosti nizke in statistično nepomembne. V anketi, ki jo v društvu izvajamo v drugi polovici leta 2020, je na vprašanje o osebnih izzivih, s katerimi se srečujejo novinarji v času epidemije, 25 odstotkov izmed 106 anketirancev med ponujenimi odgovori izbralo grožnje, žaljivke in druge pritiske, še 15 odstotkov pa pri tem odgovoru ni izbralo niti da niti ne.

Iz pregleda in spremljanja groženj in pritiskov lahko kljub vsemu sklepamo na to, kdo so glavne tarče napadalcev. Nedvomno so to preiskovalni novinarji in novinarke oziroma novinarke in novinarji notranjepolitičnih redakcij. Fizičnim napadom in poškodovanju lastnine so bolj izpostavljene televizijske snemalne ekipe, predvidevamo, da zato, ker so tudi bolj opazne. Snemalne ekipe in fotoreporterji so bili tudi tarče napadalcev na izgrelih 5. novembra 2020, predvidevamo, da zato, ker jih je bilo lahko identificirati kot novinarje, morda pa tudi zato, ker so dokumentirali dogajanje in tako posredno ogrožali napadalce. Vendar pa so to le naša sklepanja in zanje nimamo dokazov.

Vsekakor so napadom bolj izpostavljeni novinarji RTV Slovenija kot javnega medija, med njimi pa še posebej novinarke. Na splošno so po naših zaznavah veliko več spletnega in spolnega nadlegovanja deležne ženske, še posebej pa novinarke RTV Slovenija. Več osebnim napadom so izpostavljeni voditelji in voditeljice, ki so tudi javno bolj izpostavljeni. Tarče so tudi vsi novinarji, ki so kritični do SDS, vlade, vladnih ukrepov, politik,

opozarjajo na nepravilnosti, korupcijo, razkrivajo afere ... Tarče smo tudi novinarske organizacije in aktivni člani novinarskih organizacij, vključno s člani Novinarskega častnega razsodišča, kot tudi Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev na RTV Slovenija. Tarče se pojavijo tudi nenadoma, kot se je to zgodilo v primeru Klare Širovnik, ki je z enim tvitom sprožila plaz najbolj grobih napadov. Izmed vseh novinarjev izstopa nekaj imen, kot so Eugenija Carl, Tanja Starič, Katarina Matejčič, Primož Cirman, Vesna Vuković, Suzana Perman, Erika Žnidaršič, Anže Božič, Grega Repovž, Manica Janežič Ambrožič ..., ki so v redni obravnavi na portalih SDS in na družbenih medijih.

Opažamo tudi, da so nekateri novinarji tarče kontinuiranega blatenja, ki se občasno prelije tudi v grožnje, druge pa bolj tarče napadov iz trenutnega navdiha oziroma odziva na neko konkretno poročanje ali drugo javno dejanje posameznega novinarja. Količina prispevkov v medijih in objav na družbenih omrežjih o novinarjih, ki so tarče kontinuiranega napadanja, je zastrašujoča in kaže na organiziranost, koordiniranost in usklajenost napadov.

“

»A TARČA SEVEDA NISMO LE NOVINARJI, ZATO TO POSTAJA PROBLEM VSEH NAS KOT DRUŽBE. NE GRE LE ZA TO, DA BI MORALA OBSTAJATI V POLITIKI IN V JAVNI SFERI SICER NIČELNA TOLERANCA DO VSE BOLJ BRUTALNEGA KOMUNICIRANJA, KO NI MEJ IN JE DOVOLJENO VSE, POTREBUJEMO TUDI SPREMEMBE ZAKONODAJE, KI BI OMOGOČALA BOLJŠE PREPOZNAVANJE IN SANKCIONIRANJE GROŽENJ IN SOVRAŽNEGA GOVORA.«

ODGOVORNI UREDNIK VEČERA MATIJA STEPIŠNIK JE OB PRIJAVI GROŽNJE POLICIJI NAPADE NA NOVINARJE POSTAVIL V ŠIRŠI KONTEKST

5. ODZIVI

Javni odzivi na napade so številni in zelo različni.

Odzivajo se:

- > > Novinarji sami v družbenih medijih.
- > > Novinarji zahtevajo objavo popravkov na objave v medijih.
- > > Novinarji vlagajo prijave na policiji.
- > > Novinarji vlagajo kazenske ovadbe.
- > > Novinarji vlagajo zasebne kazenske tožbe.
- > > Novinarji vlagajo odškodninske tožbe.
- > > Zmanjšujejo prisotnost na spletnih platformah.
- > > Novinarji zapirajo svoje račune na spletnih platformah.
- > > Delodajalci, ki v izjavah za javnost obsodijo napade in branijo verodostojnost in dostojanstvo svojih novinarjev. Največkrat se je na ta način odzvala RTV Slovenija.
- > > Delodajalci, ki ponudijo pravno in finančno pomoč pri pravnih odzivih na napade.

- > > Novinarske organizacije, ki se z izjavami za javnost redno in kontinuirano odzivajo na napade.
- > > Aktivni in uredništva, ki napad obsodijo in zaščitijo svoje kolege.
- > > Mednarodne novinarske organizacije in organizacije s področja svobode govora in človekovih pravic.
- > > Občasno tudi akademski krog, predvsem Fakulteta za družbene vede.
- > > Nevladne organizacije.
- > > Medijske hiše, ki z objavljanjem odzivov in poročanjem izražajo solidarnost z napadenimi.
- > > Politika, tako domača kot tudi člani Evropskega parlamenta, predstavniki Evropske komisije in Sveta Evrope.

Različne organizacije so kot pomoč pri soočanju s spletnim nadlegovanjem, ki je postalo najbolj razširjena oblika napadov na novinarje, objavile sheme in protokole odzivanja na spletno nadlegovanje.

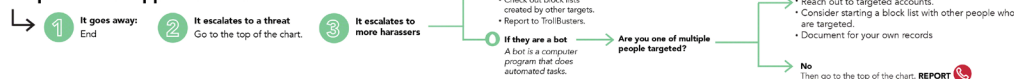
ARE YOU BEING HARASSED ONLINE?

TrollBusters provides online pest control for writers, journalists and publishers. Report to www.troll-busters.com. If you are not a journalist, check out our Resources for more tips and information.

Step 1: What is happening right now?

Step 2: What happened next?

“

#STA JE NACIONALNA SRAMOTA,
EKLATANTNA ZLORABA IMENA, KI GA NOSI
@STA_NOVICE

[HTTPS://TWITTER.COM/JJANSASDS/STATUS/1316736285059420162](https://twitter.com/JJANSASDS/status/1316736285059420162)

6. ZAKLJUČNE UGOTOVITVE

V društvu novinarjev nenehno opozarjamo, da kot družba ne smemo pristati na razmere, v katerih verbalno in tudi fizično nadlegovanje postane običajno poklicno tveganje, ki so mu novinarji izpostavljeni pri svojem delu. To ni le problem posameznega novinarja in novinarske skupnosti, ampak družbeni problem.

Odgovorni urednik Večera Matija Stepišnik je ob prijavi grožnje policiji napade na novinarje postavil v širši kontekst: *»A tarča seveda nismo le novinarji, zato to postaja problem vseh nas kot družbe. Ne gre le za to, da bi morala obstajati v politiki in v javni sferi sicer ničelna toleranca do vse bolj brutalnega komuniciranja, ko ni mej in je dovoljeno vse, potrebujemo tudi spremembe zakonodaje, ki bi omogočala boljše prepoznavanje in sankcioniranje groženj in sovražnega govora.«*

Prva ugotovitev dvoletnega spremljanja napadov na novinarje je, da gre nedvomno za resen in zelo razširjen pojav. Spletno nadlegovanje in napadi na novinarje – med drugim grožnje, žalitve in napadi na ugled – se čedalje pogostejše uporabljajo za utišanje novinarjev in zmanjšanje njihove verodostojnosti v javnem prostoru. Iz opravljenih anket sicer izhaja, da niso vsi novinarji v enaki meri izpostavljeni napadom in pritiskom. Najbolj na udaru so preiskovalni in televizijski novinarji, novinarji notranjepolitičnih redakcij in posebej novinarke. Razpon napadov je velik. Priča smo bili fizičnim obračunom, poškodovanju lastnine, nadlegovanju na ulicah, grožnjam in ogromnemu številu verbalnih napadov v spletnem okolju. Izredno zaskrbljujoči so napadi iz političnega vrha in v medijih blizu SDS, kar skupaj s sistemskimi spremembami ustvarja izredno negativno okolje za novinarsko delo.

Ženske so tudi v Sloveniji pogostejše tarče spletnega nadlegovanja, to nadlegovanje je bolj osebno, grobo, seksistično in šovinistično, žalitve se nanašajo na fizični videz novinarok, najpogostejše jih storilci zmerjajo s prostitutkami. Ti napadi odražajo globoko zaničevanje novinarok in žensk v družbi.

Napadi povzročajo tako fizično in psihično ogroženost kot ogroženost ugleda in verodostojnosti novinarja. Vse tri ogroženosti povzročajo bolj ali manj resne stiske, povzročijo lahko samocenzuro in posledično odhode iz poklica, kar je v zadnjih letih pogost pojav. Po raziskavi Sveta Evrope, ki je bila objavljena aprila 2017, 31 odstotkov evropskih novinarjev omili pokrivanje določenih zgodb potem, ko so bili nadlegovani, 15 odstotkov opusti zgodbo, 23 odstotkov ne pokriva določenih zgodb, 57 odstotkov pa ne prijavi, da so bili tarče spletnega nadlegovanja.

Tudi v Sloveniji lahko ugotavljamo, da večina nadlegovanja ostane neprijavljenega. Če se v primeru resnih groženj in napadov v fizičnem okolju mediji in novinarji še odločijo za prijavo policiji, pa so prijave precej manj pogoste pri spletnem nadlegovanju. Novinarji so večkrat prijavi grožnje, žalitev pa ne.

RAZLOG ZA TO, DA SE NOVINARJI NE ODLOČAJO ZA PRIJAVE, JE TUDI ODNOS POLICIJE IN TOŽILSTVA DO TEH DEJANJ. KOT SMO OPISALI, JE TOŽILSTVO ZAVRNILO PREGON PRAKTIČNO VSEH SPLETNIH GROŽENJ. V PRIMERU JOŽETA MOŽINE PA JE TOŽILSTVO CELO VLOŽILO OBTOŽNICO, KI PA JO JE KASNEJE ZAVRGLO SODIŠČE. PO PRIČEVANJU NOVINARJEV SO NOVINARJE NA POLICIJI CELO ODVRAČALI OD PRIJAVE, SAJ DA GRE ZA BAGATELNA KAZNIVA DEJANJA, KI JIH NIMA SMISLA PRIJAVLJATI. ČE OD POLICIJE TEŽKO PRIČAKUJEMO, DA BO POKAZALA POSEBNO SENZIBILNOST IN RAZUMEVANJE, DA JE NAPAD NA NOVINARJA POSLEDIČNO TUDI NAPAD NA Z USTAVO ZAGOTOVLJENO SVOBODO IZRAŽANJA, PA BI VEČ RAZUMEVANJA PRIČAKOVALI OD TOŽILSTVA, KI DELO POLICIJE TUDI USMERJA.

V redkih primerih, v katerih so napadi na novinarje dobili sodni epilog, so bile vse dosojene kazni pogojne. Ker Slovenija nima sistema kaznovalnih odškodnin, so tudi odškodnine v civilnih postopkih nizke. Sodnega epiloga še ni dočakal niti žaljivi tvit Janeza Janše, primer je po presenetljivi oprostilni sodbi vrhovnega sodišča končal na ustavnem sodišču. Novinarji morajo za obsodbo preproste žalitve prehoditi zelo dolgo pot. Morda se bo situacija v prihodnosti spremenila, saj nanjo nenehno opozarjamo, v nekaterih nedavnih primerih, kot je primer grožnje Primožu Cirmanu, pa smo zasledili, da je tožilstvo vendarle prevzelo pregon.

Ključno vlogo pri varovanju novinarjev pred poklicno in osebno škodo, ki jo lahko povzroča nadlegovanje, imajo uredništva. Ta lahko za zaščito novinarjev naredijo konkretne korake in sprejmejo konkretne ukrepe. Mednarodni inštitut za tisk (IPI) je zbral uveljavljene dobre prakse različnih medijev in pripravil Protokol za uredništva za pomoč novinarjem, ki so tarče spletnega nadlegovanja. Protokol smo v sklopu projekta, katerega del je tudi to poročilo, prevedli v slovenščino, ker opažamo, da slovenska uredništva nimajo vzpostavljenih mehanizmov pomoči za napadene novinarje. Na tem mestu ne bomo ponavljali vseh rešitev, ki jih ponuja protokol, bi pa uredništva pozvali, da uvedejo vsaj nekatere. Novinarji poročajo, da so sicer deležni solidarnosti kolegov in novinarskih organizacij, mimo tega pa so bolj ali manj prepuščeni sami sebi, tako pri odpravljanju posledic, ki jih napadi puščajo, kot pri odzivu na napade. Celó v primeru najbolj grobih napadov, ki imajo elemente kaznivega dejanja, morajo novinarji zaprositi za podporo pri pravnem odzivu, ta ni samoumevna in ponujena vnaprej. To novinarje gotovo odvrča od kakršnega koli odziva na napad. Mediji bi morali vzpostaviti prijave točke oziroma določiti osebo v uredništvu, na katero se novinarji v primeru napada lahko obrnejo, vnaprej bi morali vedeti, kakšno pomoč in odziv lahko pričakujejo. Delodajalci in uredništva bi morali imeti proaktivno vlogo, ne pa da se naknadno od primera do primera odločajo, kako se bodo odzvali, če sploh.

V društvu novinarjev smo novinarje pozvali k dosledni prijavi groženj in napadov, izrazili pa tudi pričakovanja do pristojnih organov: »*Od policije pričakujemo, da bo to zadnje kot tudi vse prejšnje grožnje novinarjem resno obravnavala, od tožilstva pa, da bo storilce preganjalo. Medijski inšpektorat pozivamo, da opravi nadzor odstranjevanja neprimernih komentarjev v spletnih medijih.*«

Velik problem za novinarsko skupnost in slovensko družbo bo, če bodo napadi na fotoreporterje 5. novembra 2020, posebej na Boruta Živuloviča, ki je utrpel hujše telesne poškodbe, ostali nekaznovani. Pozitivno je, da je policija decembra prišla osumljenca za nasilje na izgrelih. Nerazisknost je velik problem vseh napadov na novinarje, po podatkih Unesca kar devet od desetih umorov novinarjev ostane neraziskanih, storilci pa nekaznovani. To je grozljivo sporočilo za novinarje.

Svojo vlogo pri odstranjevanju neprimernih komentarjev pod članki bi lahko odigral medijski inšpektorat pri ministrstvu za kulturo. Izvesti bi moral proaktivni inšpekcijski nadzor nad spoštovanjem določb zakona, ki zahtevajo, da imajo mediji objavljena pravila komentiranja in da neprimerne komentarje v skladu s pravili v najkrajšem možnem času odstranjujejo. Spremljanje napadov na novinarje je namreč pokazalo, da večina medijev ima objavljena pravila, vendar so zelo različno učinkoviti pri odstranjevanju komentarjev. Nekateri mediji neprimernih komentarjev sploh ne odstranjujejo oziroma za komentiranje uporabljajo platforme, na katerih se neprimerni komentarji shranjujejo in so javno dostopni tudi, če jih medij pod člankom odstrani.

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi je aprila 2019 državam članicam predlagala ustanovitve nacionalnih odborov za varnost novinarjev, ki bi vključevali »predstavnike državnega tožilstva, policije in novinarskih organizacij, ki bi preverili, ali so napadi in grožnje ustrezno preiskani, če je to potrebno, izboljšali postopke, predlagali ukrepe za zaščito, kadar bi bilo to potrebno, in sprožali preventivne akcije, s katerimi bi okrepili varnost novinarjev.«

Ena od rešitev, ki jo poznajo v Srbiji in na Hrvaškem, bi lahko bila tudi, da se napad in resna grožnja novinarju pri opravljanju dela v javnem interesu v kazenskem zakoniku izenači z napadom na uradno osebo. Policija, tožilstvo in sodišča bi v tem primeru morda napade in grožnje novinarjem obravnavali resneje, tudi zagrožene kazni bi bile višje. O učinkih takšne ureditve sicer lahko razpravljamo, saj ima Srbija takšno rešitev v kazenskem zakoniku že od leta 2009, pa novinarji tam v primeru napadov tam niso nič bolj zaščiteni. Rešitev bi bilo treba tudi uveljaviti in storilce dejansko preganjati.

Novinarje bi kot uradne osebe, ki opravljajo javno službo, lahko opredelili tudi v protikoronskih ukrepih, ki omejujejo gibanje in prehajanje meja, saj je trenutna ureditev, ki poseben status predvideva le za novinarje javnih medijev, zelo omejujoča in novinarje sistemsko ovira pri opravljanju dela.

Izsledki spremljanja napadov na novinarje kažejo ujetost slovenskega prostora v spiralo spletnega nasilja, ki se stopnjuje. Vsaka prejšnja stopnja s časom postane družbeno sprejemljiva, družba nanjo postane neobčutljiva, nivo javnega komuniciranja je vedno nižji, napadalci si na naslednji stopnji upajo in dovolijo še več. Dejavnost napadalcev je po naši oceni vsaj delno koordinirana, usmerjana in načrtovana. Napadi imajo svojo notranjo logiko in predvidljiv potek. Značilnosti kažejo, da ne gre za spontane afektirane odzive ali ekscesne posameznike, ampak za skupine trolov. Gotovo se te taktike poslužujejo

vse politične opcije, prednjačijo pa privrženci SDS. Za zgled imajo predsednika stranke in predsednika vlade, ki neposredno in prek medijev, ki jih je ustanovil SDS, daje zgled, narekuje vsebino in določa smer napadov. Kot poročajo avtorji zapisov in oddaj na Nova24TV, so tudi sami tarče napadov, s čimer je krog sklenjen.

Napadalci postajajo tarče, napadi na ene in druge opravičujejo nove napade, celotni prostor pa se radikalizira in postaja vedno bolj strupen. Delo novinarjev je v takšnih razmerah čedalje bolj nevarno.

So pa del problema tudi odzivi novinarjev. Po eni strani so nekateri zelo aktivni komunikatorji, tudi provokativni, kar sproža odzive, po drugi pa so se na napade preprosto navadili in jih sprejeli kot del novinarskega vsakdana. Odzovejo se le še na tiste najbolj grobe, kot so na primer resnejše grožnje ali napadi s političnega vrha. Novinarji so, kot kažejo tudi izsledki že opisanih raziskav, razvili celo vrsto strategij za izmikanje soočanju z napadi. Napade večinoma ignorirajo, številni so nam povedali, da se nima smisla odzivati, saj odziv sproži le nove napade. V sklopu projekta smo zato izvedli delavnice, pripravili navodila za pravni in komunikacijski odziv na napade ter prevedli protokol za uredništva. Vse zato, da bi novinarje opolnomočili pri obrambi in soočanju z napadi. S temi aktivnostmi bomo nadaljevali v naslednji fazi projekta in v letu 2021 vzpostavili spletno platformo za prijavo napadov na novinarje.

“

NAPADALCI POSTAJAJO TARČE, NAPADI NA ENE IN
DRUGE OPRAVIČUJEJO NOVE NAPADE, CELOTNI
PROSTOR PA SE RADIKALIZIRA IN POSTAJA VEDNO BOLJ
STRUPEN. DELO NOVINARJEV JE V TAKŠNIH RAZMERAH
ČEDALJE BOLJ NEVARNO.
